

ئېكىنىي نىشتمانىي كۆردىستان

پروگرام و پەيرەوي ناقھۇ

وەرگىران و پىدداقچوونا زمانى:
بەشى رۈوناكبىرى يى
مەلبەندى (إ)ين رىخستنا دەرىك

پروگرام و پەيرەوي ناقھۇ (ى. ن. ك)
زمارا سپاردنى: (٢١٣٣)
تىراژ: (٢٠٠٠)
چاپا: ئىكىنى
چاپخانە: چاپخانى حەممى
سالا چاپ: ٢٠١١
دىزاین: ئەمیرە عومەر

ئەگادىميا ھشىيارى و پىيغەماندىنَا كادران

دامەزراوەكاكولتورىيە، ل سەر بېپارا كۆتۈرى ئى سن يى سالا ٢٠١٠ ئى
بى ئىكەتى نىشتمانى كوردىستان ھاتىيە دامەزراندىن. ئەركى وى
برىتىيە ز دەستەبەر كرنا پىندۇ يىن ھوشىيار كرنا سىاسى،
بەرفەھەكىرنا چارچۈقى رەوشەنبىریا گىشتى و مۆكۈمكىرنا بەھايىن
دېمۇكراسى و مافىن مەرۆقى و دادبەرەریا جڭاڭى دكۆممەلىدا.
دەھەمان دەمدا گەنگەشە كرنا پرسىن ھەفچەرخ و دابىنكرنا
كەرەستىن پىندۇ يىن بۇ پىيغەماندىنَا كادران د بوارىن جوداجوداده.

www.pukhoshiari.com
info@pukhoshiari.com

ئەگادىميا ھشىيارى و پىيغەماندىنَا كادران

سلىمانى - ٢٠١١

٦٨	نهه‌م: دووفچوونا گەندەلیٽ .....
٦٩	ج. ئامانجىن جڭاڭى ..... ج. ئامانجىن جڭاڭى .....
٧٢	ئىكەم: گەشەپېيدانما مەرقۇنى .....
٧٥	دۇوودم: لاوان .....
٧٧	سېيىھەم: وەرۈزش .....
٧٩	چوارەم: ڦنان .....
٨٠	پېنچەم: پەرورەردەو و خويىندەن .....
٨٣	شەشەم: ساخلمى .....
٨٥	حەفتەم: ئاكىنجىبىوون .....
٨٦	ھەشتەم: بىياقى كولتۇرلى .....
٨٨	نەھەم: كەسوکارىن شەھىدان و قوربانى يېن ئەنفال و كيمىابارانى .....
٨٩	دەھەم: زىندانى يېن سىاسى .....
٩١	يازدەھەم: كىيم ئەندامىن سەنگەرى و زىندانى يېن .....
٩٩	پەيرەوى ناقخۇرى .....
١٠١	ئىكەم: پەزىسىپىن گشتى .....

ناۋەرۇك	
٩	بەراھى .....
١٧	پرۆگرامى (ى.ن.ك) .....
٤١	أ. ئامانجىن گشتى .....
٤٧	ب. ئامانجىن سىاسى .....
٤٩	سەبارەت پرسا نەتەوايەتى .....
٥١	ج. ئامانجىن ئابورى .....
٥٢	ئىكەم: كەرتى چاندى .....
٥٧	دۇوودم: كەرتى پىشەسازى و وزە .....
٦٠	سېيىھەم: كەرتى دارايى .....
٦٢	چوارەم: كەرتى كاگىرى .....
٦٤	پېنچەم: كەرتى تايىبەت .....
٦٥	شەشەم: پەرۈزىن بچوپىك .....
٦٦	حەفتەم: گەشت و گوزار .....
٦٧	ھەشتەم: ڦينگەھ .....

١٠٤	دۇووەم: ئەندامەتى .....
١١٢	سېيىھەم: كۆنگەر .....
١٢٠	چواردەم: پىكھاتا كۆميتا سەركەردايەتى .....
١٢٤	كۆميتا سەركەردايەتى .....
١٢٩	ماكتەبە سىياسى .....
١٣١	پىيىنجهەم: ئەنجوومەننى ناواھەندى .....
١٣٩	شەشەم: ماكتەب و دەزگا .....

به راهی

ستراتئيريا ديموکراسى و بازارى ئازاد، گەھشتنه ئاست و ئاراسته يەكى، ئىيلى نەشىن دەستكەفتىن شارستانىيەتا ديموکراسى د چارچۈقى رۆزئافادا مۇنۇپۇل بىھەن، بەلكو دېيىت پشتى جەنگا سار، بۇ تەفایا جىهانى بەيىنە فەگۇھاستن.

ئەفە ڙى، نە ڙبەر هندى يە كو ديموکراسى، مافىن مەرفى و ئازادى بۇ گشت مەرفاقىيەتى دىگرنىڭ، بەلكو ڙ بەر هندى يە ڙى كو تەفایا سىستەمەن سەرمايىھدارى بۇ پاراستن، پىشكەفتنا ديموکراسى، ئازادى و ئاسايشا جىهانى ڙى، پىدەۋى ب بەلاقىرنا تەكۈلۈزى و شارستانىيەتا نۇيا ديموکراسى يە، بۇ جىهانى، سەرانسەر ئەجىمانى، ڙ باکور و باشۇورى، بۇ رۆزەھەلات و رۆزئافايى جىهانى.

د روشهكا ھەزەزۆكا ھۆسا يا جىهانى و جىهانگىرىيەدا، ل كوردىستانى عىراقى و د ناۋ قەوارەتى نەھۆن ئەراقىدا، د رۆزئىن (١٤/٦/٢٠١٠) ئى ل بازىر ئەسلامىنى، ئىكەتى نىشتمانى كوردىستان، سىيەمەن كۈنگۈر ئەخۇل بن

د روشهكا جىهان ھاتىيە گوھۇرپىن دا، د كاودانەكى سىاسي ئالۆگۈر دىتى يى عىراقى و تا پادىيەكى دەڤەرى دا ڙى كو جىهانگىرى سىبەرا سىاسي، ئابوورى، تەكۈلۈزى و مىدىاپى ل سەرتاسەر ئەجىمانى پەخش دىكت، ئەڤىن جىهانگىرى ڙى، پشتى كوش سەدسالىيىا ھەزدى وەرە، شۆپەش و پرۆسا ديموکراسى گەھاندىنە ئاستەكى بلندى ئابوورى، سىاسي، جڭاڭى، مافىن ژنان و ئازادى يىن تاك و كۆم: ھەتا نەھۆ، سەرەپاي قەيران و ئارىشە و جوداھى و چەوساندىنەن چىنايەتى، نەك ديموکراسى و سەرمايىھدارى، تووشى ھەرفتن و تىكچۈونى نەبوون، بەلكو پىشكەفتىن

چهوانیبا بجهئینانی د بیافی خهبات و کریاریدا، ئەركى دیرۆکى يى ئورگانین ئىكەتىي يە، ئەفقال سكرتىرى گشتى بگره، بۇ سەركىدايەتىي، مەكتەبا سیاسى، كاگىرى، ئەنجوومەننى ناوند و تەۋ نافەندىن دى يىن ئىكەتىي. ب فى چەندى زى، ئەم دشىئين پەيمان و پەياما كۈنگەرە، د ناف رېنجبەرین زەند و باسک و هزاراندا، د ناف جەماودىدا، د خەباتا سیاسى و جڭاڭى و هزريدا، وەكو ھىزەكا سۆسىال ديموكرات، كو خودان بەرنامە و پىگەھەكى جڭاڭى يى جودايە، ز پىيغەمەت تەمامىكىن بەركىن پرۆسا ديموكراسى و بەردەۋامبۇون.. بەرەف دادوھريا جڭاڭى زى، ب كار و رەوشتىن ديموكراسى يىن راستەقىنه، دناف گەل مەدا بسىملىنىن. بىڭومان بۇ ھىزەكا دیرۆكىيا چارەنۋىسازا وەكو ئىكەتىي زى، د كاودانىن ئەفرۇ يىن جىهان و دەڤەرە و كوردستانىدا، پىگەرپۇون بىنى پرۆگرام و پەيرەوى و بجهئىنانا وان زى، بۇ وى ئىكەتىا هەتا نەھۇ پىشەنگا رې ۋەكىنى بەرامبەر ئەركىن سیاسى و جڭاڭى، كارەكى

درويشمى: (بەرەف گوهۇرين و چەسپاندىن ئىكەتىا ناف ئىكەتىي) بۇ (1671) ئەندامىن خۇيىن كارا گرىدا، تىيدا ئەف پرۆگرام و پەيرەوى، پەسەندىكىر، ب فى چەندى زى تا سى سالىئىن دى، ئەف پرۆگرام و پەيرەوى، ديمەنلىقەنلىقى ئايىلۇلۇزى، سیاسى و پەيكەرلىقەنلىقى ئىكەتىي يە، كوشەرنجامى دىالۇڭا ئازادانە يا پەتر ز (1000) ئەندامىن كۈنگەرە، د ناف كۈنگەرە و كۆميتىن كۈنگەرەدا هاتىيە پەسەندىكىن.

ب بەرەھەقىرنەكا بابەتىيانە يا بىرگىن فى پرۆگرام و پەيرەوى دەھل پرۆگرام و پەيرەوى دووھەمەن كۈنگەرە ئىكەتىي، ب ساناهى گوهۇرىنىن ھەممە جۇر دىار دىن، ئەف گوهۇرىنىن زى، داخوازى يىن پەنگىيائىن سالەھا سالەھىيىن بنكە و دلسۈزىن ئىكەتىي بۇون، كو خۆشىبەختانە هاتنە بجە ئىيىنەن.

مايه بىئىزىن: تا چوارەمەن كۈنگەرە، رادى پىگەرىي ب پرۆگرام و پەيرەۋو و بېيار و راسپاردىن كۈنگەرە، بەلكو

- ئىكەمین رۆژناما رۆزانه وەشاندېت و ئىكەمىن كەنالى تىلەقزىونى بى كوردىستانى دامەزراندېت.
- بەرھنگاريا دەستيۆرەدانىن نىقدەولەتى و ئەقلىمى و پىلانىن وان كربىت.
- كاريگەرترين ھىزا پىگيربىت ب ديموکراسى و ئازادى و سەربەستىي.
- ياسايانا بارى كەسايەتىيا ژنان گوھۇرى بىت.
- د ئاڭىرنا عىراقا ديموکراتدا، ھىزەك سەرەكى بىت.
- ژ بەردى كوردىستانى بەرەف ھەۋپەيمانىيا كوردىستانى، ئىكەتى هەر ئىكەتى بىت.
- مەزنەترين ھەلگەران و چەواشەكىدا رايىا گشتى، ئە تووشى شەستنى نە كربىت.
- ژ ئاكامى پابەندىبوون ب ديموکراسى و ئازادى و جەڭلىكى سەقلى وەكۈ ئەندامما ھەميشەيىا سۆسىيال ئەنتناسىيونال ھاتبىتە وەرگرتەن.

- مەحال نىنە. بەلى ئىكەتىيەكا شۇرۇشكىرى ديموکرات كەنالى بىت:
- ل دەمى بى ئومىدىي، ئومىدا سەركەفتىنى فەزىينىت.
  - بەرھنگاريا كارەسات، كيمىاباران، كۈچبەرگەن، كاڭلەرن، ب عەرەبگەن و بەعسىكىرنى بکەت.
  - بەرى جەنگا عىراق، ئىرانى و پاشى رېكەفتىنا وان ژى خۇ نەچەمەنинىت و درېڭىزى ب خەباتى بەدت.
  - ھەر ل دەستپىكە سالىن ھەشتىيان، ئۆتۈنۈمىي بىخىتە د چالە بەفرىن زەمانىدا و ستراتېزيا چارەنۋىسى بکەتە ئامانج.
  - كاريگەرترين رۇل د بەرپاكرنا سەرھەلدانىدا گىرابىت.
  - سەربۇرا فيدرالىي كربىتە راستىيەكا دىرۋەكى.
  - دايىنه مۇيا ھەرقاندىندا فاشىيان بىت.
  - ل ھەمبەر مىلىشياتىن سەلەف، مەترىسى ل سەر ديموکراسىي نەھىيلا بىت.

چافنهترسى، خهباتى بکەن و د گۆرەپانا خهباتىدا، پروگرام و پەيرەوى سىيەمەين كۈنگەرى، بکەنە رېنىشاندەرى خزمەت و رەفتار و هەلمەتى.. بۇ ھشىاركىندا خەلکى، بۇ بەرگرىيىرن ژ مافىن خەلکى، بۇ تىكەلبۈون دگەل رېنجىبەرین ھزر و زەند و باسكان، بۇ ناڭ كۈلان و تاخان و بازىپەرىكىن پەراوىزخستى، بۇ گوندان، داكو بكارىن، قۇوناغا ۋەگوھاستنا ديموكراسىي، وەكۇ قۇوناغىن دژوارىن دى يىن خەباتى، سەركەفتىيانە دەرباز بکەين. ئىدى بۇ پىشىقە بەرەف سەرئىخستنا ديموكراسى و سىستەمەكى سىكۈلار و جقاكەكى سقىيل و د پاشەرۆزىدا ژى، بۇ بەدەستقەئىنانا جقاكەكى دادورىا جقاكى.

مهكتەبا سىياسى

— گەلەك داخوازى يىن پىشەيى يىن سەندىكايىان بجهىنابن.

— ئىكەتىهكى ل چىاى و بازىرى، نان و ئازادى بۇ نېيسەران دابىنكرىن.

— د سىيەمەين كۈنگەريدا، ژنان و چەندىن لاوان، باوهەريا سەركەدەتى و ئەنچۈومەنلى ناوهەند وەرگرتىت.

بىگومان ھەفالىن ئىكەتىهكى رەھ داهىلاييا ھۆسا، خودان دەسکەفت و گۆرانكارىيىن ديرۆكى، دكارن بېيار و بەرنامى وى د ناڭ كۆمەلېن خەلکىدا بجه بىىن، ھەرۋەسا كا ج بۇ راستقەكىندا كىيىمىسى، مشەخۇرى، خەمسارى و گەندەللىي پىددىفييە، ب مەرەما باشتى خزمەتكىندا كۆمەلېن خەلکى، ئەنچام بىدن.

ئەم ب ھىقىنە... ھەفالىن ئىكەتىي، ئىكەتىا گىرەدابى ديرۆكى نوى، ئىكەتىا بەدەستقەئىنانا دەسکەفتىن ديرۆكى، ئىكەتىا پارىزەر و گەشەپىدەرا ديموكراسىي، ئىكەتى.. وەكۇ ھىزەكى بەردەۋاما ديرۆكى، ھەفالىن وى ب

پروگرامی (ی.ن.ک)

۱۷ پروگرام و پهیزه‌های نافخوا

۱۸ پروگرام و پهیزه‌های نافخوا

. ۱.

قووناغا فه‌گوهاستنی:

ژ سه‌رده‌می جه‌نگا جیهانییا دووی، کو هیج مافه‌کی
دیموکراسی بۆ کوردستانی ب رهوا نه‌هاته دیتن، کۆمارا
رۆژه‌هلاتا کوردستانی ژی ئیخسته دناف بەرئاشین
دەستپیکا ریککەفتنا جەمسەریین جه‌نگا ساردا، د سه‌رده‌می
جه‌نگا ساردا ژی، هیج نه‌تەوە و نی‌شتمانەک د
رۆژه‌لاتییدا، ل سەر دەستی جەمسەریین رۆژئافا و
رۆژه‌لات، وەکو نه‌تەوا کورد توشی کارهستان نەبۇو،
تاکو گەشتییە وى قووناغی کو ل بەر چاقین رۆژه‌لات و
رۆژئافایین جیهانی، جه‌نگا ژنافیرنا نه‌تەوا کورد گەھشە
جه‌نگا جینو‌ساید و کیمیابارانی.

سەربۇرا نەو یا کوردستانی، بەرۆڤازى ھەمموو
سەرده‌میین دی، کەفتییە د سەرده‌می جیهانگیرییدا، د ۋى
سەرده‌میدا ژی، ئیکەمین جارە سەرتايىن پېيلا
دیموکراسیي ژ رۆژئافا دگەھنە رۆژه‌لاتى. ئیکەم جارە
ژی، لاپىن گەشىن سەرده‌می دگەل ستراتيژيا رېزگارى و
دیموکراسىيى كورد و کوردستانى، د ھاوتان، لەو کوردستانى

کوردستانى عيراقى، د قووناغە کا ئيدارى، سیاسى،
جڭاکى، ئابوورى و كولتوورى يا ھەستىياردا دەرباز دېيت،
کو قووناغا فه‌گوهاستنیيە و ھېشتا بنه‌مايىن ئابوورى و
پېزبەندىين چىنایەتى و ئاراستەيىن پۇوناكىرى ب
دروستى پېيك نه‌هاتىنە، ل پەھى ۋى چەندى ژى، ھېشتا
ملمانى دنافبەرا ھزرىن حۆراوجۆردا، بۆ نەخشەكىن و
شىوه‌سازدانما قووناغى، يا گەرمە. جیهانگىرى ژى ب لايى
گەش و تارىقە، ھزرا زالە و پشکەك ژ بنه‌مايىن وى د
کوردستانىيىدا ھاتىنە چەسپاندىن.

ئەڭ قووناغا فه‌گوهاستنا ئافاکىرنا سەربۇرا دیموکراسىي
د کوردستانىيىدا، بەرۆڤازى سەرده‌می جه‌نگا جیهانیيى ئېكى
يە، کو کوردستان ھاتە داگىر و دابەشكىن، ھەروەسا جودا

گەھەکا گرنگ بۇ گوھۇرىنىن جقاکى، ل ۋىرە ژى، د ناڭ
بزاقا جقاکىيَا نوييا كوردەوارىدا، بزاھەکا كاركەران يادىتىن
نوى ژى، ل سەر بنەمايىن خەباتا پىشەپى و سەندىكايى و
رىفورما ھەۋچەرخ، پۆز بۇ پۆزى ياكەشى دكەت.
ھەرچەندە ئەم جوداھى يىن چىنایەتى، سالوختەتىن
جقاکەكىنە، ھېشتا ب تەمامى، وەكى جقاکەكى سەربەخۇ
پىناسەكىرى، نەبووهزىيە. چىن و جوداھى و ململانى د
ھەلکىشان و داكىشانى دانە، ژىھەرەندى ب كىماسى ئەم
دشىئىن بىرژىن: ژ لايى ئابورى و جقاکىقە ب تەمامى
نەبووهزىيە، لى ئەن نەبووهزىنە نەبوویە ئەگەر
فەشارتنا تىك و دەرزىن دنابېرە بەرژەوندى و چىنلىن
ناكۆكدا. ئەم دەرزىن چىنایەتى ژى، سەرەرای پىدەپىيا
ئابورىيَا دىرۋوكا وى، ھەر ژ نۆكەدا، ل ھەمبەر ئافاکرنا
جقاکەكى ئاسوودە و خۇشگۇزەران و سوودەند ب ئاشتىيا
جقاکى، كو يەكسانىيَا دەرفەتا وەكەھەقىي بېرەخسىنيت، يىن
بۈونە رېگر.

عيراقى، كو پىشكەكە ژ عيراقى، وەك دەولەتە كا فەرەنەتەوە
و فەرەئايىن و فەرە مەزھەب، ل سەر بناغى فيدرالى و
ديموكراتىنە، شەنگەستىن خۇ ئافاکرنا خۇ
دارشتىنە. لى ب گەرتەبەرا ئاراستەيەكە تەمام سەربەخۇ، د
ئافاکرنا جقاکەكى ھۆسادا، كو بەرجەستەكەر ئەمكى
(دەولەت نەتەوە) بىت، ياخازاد و دەستقەكى نىنە.
چونكۇ ئەن رېكە، بۇ كوردىستان عيراقى، ب دەھان رېگرى
يىن سىياسى و دەستورىقە ھاتىيە گەيدان، ئەقى چەندى
ژى وەكرييە كو رەوتى گەشەكىنە ھەممەلايەن و سەربەخۇيا
كوردىستانى، كارەكى سەخت و دژوار بىت و دەرئەنjam
دشياندا نەبىت پىناسەيەكە تەمام سەربەخۇ بۇ بەيتەكىن.
ژ لايى جقاکىقە ژى، جوداھى يىن چىنایەتى يىن
كوردىستان عيراقى، دىن كارتىكىرنا ئابورى بازارى و رەوتى
جيھانگىرىيَا بىلەز پىشكەفتىدا، دەستپىكى بىنەمايىن
رېزبەندىيەكە چىنایەتى يانوى يادىتى، بىقى چەندى
پىكھاتا بىنەمايىن سەرتايى يىن چينا ناھىن، يابۇويە

.٤.

رژگاریبا کوردستانی

ژ نالیهکی دیفه، کوردستاننا عیراقی ژ لایی سیاسیقە، خودان بزاھەکا رژگاریخوازە، وەک خەباتا وەلاتەکی داگیرو دابەشکری و مافین دیموکراسى لى دەستەسەرکرین، کو پشکەک ژ ئامانجان بجهە هاتینە، لى دگەل ھندى ھیشتا گەلەك ئامانچ يېن ماین، بجهئىنانا وان د مەودايى دويىدا، سەركەفتنا بزاھى و تايىبەتمەندىيى سیاسى و ئابورىيَا ھەر پارچەکا کوردستانى، تا رادىيەکى چەمکى كارپىكىرى مە ژى، بۇ بزاھە رژگاریخواز دیموکراسىي دانىتە ژېر پرسىيارى. دىارە د ھەمان دەمدە، ئەڭ تايىبەتمەندىيە ژلايىن خۆفە ستراتىز و سیاسەتا ئىكەتىي ژ ستراتىز و سیاسەتا گەلەك لايەنن دى يېن سیاسى، ژ پارچىن دى يېن کوردستانى، جوداگەت. ھەرچەندە ئەم ژ ھندى د

پشتراستين کو ھيّشتا ژيياتى (ئينتىما) بۇ نىشتمان و نەتهۋى ژ ژيياتى بۇ چەمكى رژگارى جودا نەبووې، ھيّشتا بزاھا رژگارى ل کوردستاننا عيراقتى پىلدەي ب درېزەپىدانا خەباتا دەستوورى و شارستانى ھەمە، ھەۋەم تەمامنەبۇونا ئەرکىن بزاھا رژگارىخوازى د کوردستاننا عيراقتىدا، تاكە مەترسى نىنە ل سەر بزاھى، بەلكو بارودۇخ و پاشەرۇۋا عيراقتى و کاودانىن دەفھەرە ژى، کو دواجار کوردستان د ھاوكىيشا خۆ يا ڈۈواردا ب ھېزقە يا ئامادەيە، مەترسى يېن دينە ل ھەمبەر پاشەرۇۋا بزاھى و پرۇسا دیموکراسى ژى د دەفھەرېدا.

ھيّشتا کوردستان، نە ژ لايى ژيوارى و نە ژ لايى تىۋىريقە، ل بەر قى قۇوناغا فەگوھاستنا دیموکراسى و رېزبەندىيا چىنایەتى، نەبووهزىيە، رەوتىن سوسىيۇسىاسى ب تەمامى ژىلک جودا نەبووینە، کو ئەفە نە تنى، گىردىايى کاودانىن قۇوناغا فەگوھاستنىنە بەرەف مودىرنىتى، بەلكو ب ھاوكىيىشىن سیاسى يېن دەفھەرە قە و

بیئی کو زهمنیه یه کا با به تیانه یا ئابورى و ياسايى بۇ
 كارپىكىرنا وي سەرمایى خۆمالى ئامادە كربىت، دا
 پشکدارىيەكا كارىگەر تر دان و سستاندىن دارايى يېن
 دەفھەرى و جىهانىدا بىمەت، ئانکو نەبۇونا وي زەمينى تا
 رادىيەكى ئاستەنگە ل ھەمبەر پشکداربۇونا كارىگەرا
 سەرمایى كەلەكەبۈوي ناخخۇ، د پرۆسەيېن گەشەپىدانا
 ئابورى و گوھۇرینا كەنالىن داھاتى كوردستانىدا، كو د
 رېقەبرنا پرۆسىسىن ئابورى و جڭاكيدا هارىكارىا
 حکومەتى بىمەن. ژ فىرىت سەرمایى كەلەكەبۈوى دشىت ب
 شىوهىيەكى باشتى ئەركىن خۆيىن ئابورى بجهىنىت و ب
 شىوهىكى كارىگەر تر د پرۆسا گەشەپىدانا ئابورى و
 بىدەستقەئىنانا دادپەرودريا جڭاكيدا پشکدارى بىمەت، ب
 رېيا سەر ژنۇ دابەشكىرنا داھاتى باجى، بۇ ۋى چەندى ژى
 پىدەفييە سىستەمى باجى ب شىوهىيەكى گونجايتى بەيىتە
 رېكخىستن، ب شىوهىيەكى وەسا كو سىستەمى باجى
 هەروھەر د قازانچى كىمكىرنا جوداھىيادنافبەرا سامانى

كاودانىن كولتوورى و ئابورى و سىياسى يېن ناخخۇي ژى،
 گىرىدىيەنە. دېيت كاودانىن سىياسى يېن قووناغا
 رېگارىخوازىي ئەو فاكتەر ئەر كارىگەر بىت كو سەنۋەرەن
 جوداھىيَا چىنایەتى و ملمانىيَا چىنایەتى دنافبەرا
 چىنىن ھىشتا ژ لايى ئابورى، كولتوورى، سۆسىيەلۆزى و
 سايکۆلۆزى ۋە ھىشتا تەمام نەبۇوهڑىن، د ئاشتىيىدا
 ھىلابىن، يان ملمانى دنافبەرا واندا ب نەرمى ب رېقەبچىن،
 بەلام ئەگەر ئەندى يى ھەى، د پاشەرۇزىدا جارجارە
 ملمانىيَا چىنایەتى ب شىوهىيەكى دۇوارتر رۇوى ب رۇوى
 ئىكودۇو بىن، وي دەمى جڭا ژ ملمانىيَا تەمامنەكىرنا
 ئەرپىن رېگارىخوازى ب شىوهىيەكى بەرەخت بۇ قووناغا
 ملمانىيَا جڭاکى بەيىتە فەگۇھاستن.

ژ لايى ئابورىقە ژى، كوردستان د قووناغا گەشەكرنى
 دايە. ئەڭ گەشەكرنى ژى، تىنى بەرھەمى فى قووناغى
 نىنە، بەلكو دشياندايە بەيىتە گۇتن كو پرۆسا كەلەكەبۈون
 (خېقەبۈون) ا سەرمایەي ژىيە، د قووناغا فەگۇھاستنىدا،

کربوو ئامانچ و هزر دکر تنى ب حەلانىدا وي نەتهۋى دى شىيت دەولەتەكى پىك بىنیت، كو سەرۆكاتىا عەرەبان بکەت. كۈنگۈرى پارتا بەعسا عەربىيَا ئىشتراكى، ب ئاشكرايى دىتنا حزبى سەبارەت ئەو نەتهۋىن ب گۇتنىن وي (د نىشتمانى عەربىيَا) دېين، ب كورد فە ئى، ساخكربوو و كربوو ستراتىزيا حزبىن ناسىيونالىستىن ھاوتايىن بەعسى. ئەوي ستراتىزيا شۇفىنى وەكربوو كو دەولەتا عيراقى نەبتىن دەولەتەكا پۇلىسى ياخويىرېز بىت، بەلكو بنەمايىن ئايديلۆزى و سىياسى يىن وي ل سەر رەھىن فاشيزمى شىن ھاتبوون، سەرەنجامىن وان بنەمايان ژى قەتل و عاما هەلېجە و فەگوھاستنا ب خورقى و ئەنفال پەيدابوون.

ئەنفالى نەك بتنى بنەمايىن بەرگرييَا پىشىمەرگاتىي ل كوردىستانى ھەلکىشان، بەلكى رەوتى گەشەكىن و گوهۇرىنىن ناف جڭاكي ژى وەركىرەن و لىك قولپاندن، ب تاييهت پشتى ئەنفالان، كو زۇرىنه ياكۇندىن كوردىستانى و

سەرمایەدارىن مەزن و كارگەر و رېنجلەراندا بىت و هىدى هىدى جوداهى يىن چىنایەتى يىن تەپەسەرگەر، پىنگاڭ پىنگاڭ، كىمتر بکەت.

. ٣.

سەردەمىن سەتكارىي

پەز حەفتى سالان، سىاسەتا لايەنин سەركەفتى د جەنگا جىهانىيا ئىكى و دووپىدا، ھەروەسال بن سىبەرا جەنگا سار، كوردىستانى عيراقى كربوو پارچەك ژ دەولەتەكا بىنەمايىن موکوم، كو تەمامىيا وان حەفتى سالان و ب تاييهت پشتى دووهەمین ھاتنا پارتا بەعس (پارتا بەعسا عەربىيَا ئىشتراكى) ل تەممۇزا ۱۹۶۸م، بلهز يان ژى هىدى هىدى، ب سىاسەتا چەواشەكارى، ب شەر و كوشتن و بىرىن و تىرۇر و جىنۇسايدى يان مانۇرىن سىياسى، دەولەتا عيراقى ب بەرددوامى ستراتىزيا حەلانىدا نەتهوا كورد

جقاکى د وى قووناغىدا، تاكو پشتى هەرفاندىندا رېيما سەددامى و پىكئىنانا عيراقا نوى، ئەڭ دەولەتە بەرۋەلەزى سەرتايىپن دروستبۇونا خۇ يىن سالا ۱۹۲۱ ئى، لىيەات، ئەو ژى ب سايدا وان كاودانىن ھەممەجۈرۈن پشتى ۲۰۰۳ ئى ل جىهانى و دەقەرى و عيراقى پەيدابۇون، كوردىستان ھنگى و نەھۆ ژى، پارچا ھەر ئارام و پىشكەفتى يَا دەولەتا عيراقىيە، ب شىيۇدەكى رېزەھى يى بەرچاڭ، ئارامى و دلىيابىا سىاسى و جقاکى بخۇقە دىت و بۇو ئەگەرى ھندى، بنهمايىپن چىنایەتى يىن سىاسى و جقاکى يىن تا رادەيەكى د شىيواو، يىن سەردەمى بەردى بىرەقىنىت و نەخشى چىنایەتىيا جقاکى، ب شىيۇدەكى باشتى خۇ ديار بىكت، ب شىيۇدەكى كۆ د حەفت سالىن بۇریدا گوھەرپىنن بنهرەتى د پىكھاتىن جقاکى كوردىستانىدا روودايىنە. نەھۆ تا رادەيەكى چىن ژىيەك دھىينە جوداكرن و بقى ئاوابى بەرۋەندىيەن چىنایەتى ژى ديارترن، ھەرچەندە ھىشتى خواتىيەن وان چىنان ب وى قەبارەتى رۆهن نەبۇونە كۆ

ھندەك ژ بازىر و بازىرەكىن وى وېرانىرن، ھاولاتى يىن وان ژى تووشى ئۆردووگانشىنى و پەرت وبەلاقبۇون دناڭ تاخ و كۈلانىن بازىرەن كرن. ئەگەر سەرھلەدان چەند سالەكان پاشكەفتبا، يان ھەر رۇوي نەدابا، نەھۆ بىگومان ئاخفتىن ل سەر جقاکى كوردىستانى دا بەحس و ئاخفتىنەكا دى بىت !!

ئەو ئالوگۇرۇن د ماوى سى سالىن ژ ئەنفالى تا سەرھلەنانىدا، د ئاستى جقاکىدا روودايىن، كارىگەريا وان ل سەر رەوتى گەشەكىندا كوردىوارىي يَا ترسنائى بۇو، كۆ ھىشتى شرۇقەكىنن زانسى يىن پىدەقى بۇ نەھاتىنەكرن. ئەوا د شياندا ل ۋىرى بلهز بەھىتە بەحسىرن، ئەھۆ كۆ ئالوگۇر ب شىيۇدەكى وەسا پەيدابۇون، گەشەكىندا جقاکى تووشى جۇرەكى شىواندى كر، كۆ ئاراستە يَا گەشەكىنى پې گرى و ئالۇزى بۇو. روودانىن پشتى سەرھلەنانى و پشتى ھنگى شەرى نافخۇ، كاودان ئالۇزتر لېكىرن، زېدەبارى ئالۇزىيەن سىاسى، ئالۇزىيەن جقاکى ژى ببۇونە سىمایى

به رام بهر مونۆپولین حبیهانگیرییدا زیان گەھشتیتە چینا نافین، لى ل وەلاتین وەکو کوردستانى، بەرژەوەندىيەن جىهانى و گەشەكىدا سەرمایەتى بۇ وەلاتين پاشكەفتى، ب تايىھەت د هزارساليا سىيىدە، تا رادەيەكى ديار، ل گەل بەرژەوەندىيەا چینا نافين يا تازە گەشەبوویدا، گرىيدا يە. ئەقە ژېلى ھندى كۈئەقە چينە، ل دووف لۆزىكى گورانكارىيەن سەردەمى و پىىدىقىيا سەرمایەدارىيەا گەشەكىدا رۆزئافا، ب بازارى سەرمایەدارىيەا رۆزەھەلاتى يانوى گەشەكى، چینا نافين ھەم ل بازارى ئازاد و ھەم دناش سەربۇرا نىشتمانى و ديموكراسىيەا کوردستانىدا ژى، جەھەكى موكوم ھەيە، ھىشتا دناش جڭاڭىدا ناكۆكىيەن بنچىنەيى نىنن، چونكۇ ھىشتا ئەركى رۆزگارىخوازى و پرۇسا ديموكراسىيەا نوى ئافاڭىرى، ھەروەسا ژىرخانا بازارى ئازادى کوردستانى، پىىدىقىيەكى ديرۇكى ب چینا نافين ھەيە و فەرە ئەقە چينە رەھەندىيەن خۇ يىن ئابورى و سىياسى و ديرۇكى ب دوماھى بىنىت.

دەربىرىنى ژ وان سنووران بىكەن ئەھۋىن دنافبەرا چىناندا بەر ب دروستبوونەكا ديارتر و سەربەخوتى دەن، لى چینا نافين ب حۆكمى بازارى ئازادو تىكەلىي دەھل بازارىن دەڤەرى و دەرقە، ھەروەسا ب حۆكمى سەرتايىن سىستەمى بانكى و باودىريا بانكان ب سەرمایەدارىن کوردستانى و کۆمەكا دى يا ئەگەران، ژ لايى ژمارىقە، بشكەفينا چىنایەتى بەرچاڭتە و ھىئىدى ھىئىدى يا کارىگەرىي ل سەر ژيانا جڭاڭى، سىياسى و ئابورى يا کوردستانى دكەت، بىگومان د پاشەرۆزىدَا ژى، دى وەرچەرخانەكە ھەمەلايەنە يا شارستانىيەا سەرمایەدارى پەيدا كەن.

٤.

جيھانگىرى و کارىگەرىيەا جڭاڭى

سەردەمى جىھانگىرىي يە، د فى سەردەمىدا، ئەگەر د جىھانا سەرمایەدارىيەا پىشەفتىدا، تا رادەيەكى ل

گریدانه‌کا جفاکی و تیوره‌کا ئىكگرتى نينه، چونکو ژ
 چەند تۆيىزەکا پىكىدھىت و جوداھىه‌کا مەزن دناۋېرا
 داھاتى تۆيىزىن ويىدا ھەيە، ب رامانه‌کا دى، ئەوچىنه
 چىنه‌کا خۇجە و ئىكگرتى نينه، ھەرچەندە دەنى
 قۇوناغىدا پشکەك ژ سەنگا ئىكەتى نىشتىمانى كوردستان يا
 د ناڭ ۋىنى چىنىدا، چونکو ئەف چىنه ھەم بۇ ژىرخانا
 ئابورى و ھەم بۇ بەرەف پىشچۇونا چىنایەتى، ھەقدەم بۇ
 پىشكەفتا جفاکى ژى، ھەروەسا بۇ رېخۇشكىرنا ژ
 دايىبۇونا گوهۇرىننەن ئابورى و جفاکى و تەكۈلۈزى و
 بەلكو بۇ داهىيانا ھزر و ئاقلى و ئاشۇپى (خەيال) ئى ژى،
 چىنه‌کا گرنگە، لى ل گەل ۋان راستىيان، نۆكە و پاشەرۇزى
 ژى، فەرە ئىكەتى ھشىارى سەنگ و كارىگەرى و مافىن
 كاركەر و رېنجىبەران بىت، نەبنە پېخوارنىن
 بەرژەوەندىيەن بەرتەنگىن تەپەسەركىرنا چىنایەتى.
 د ئەقىرىيە كوردستانىدا، داشكاندىن بۇ لايى وى چىنى،
 داشكاندىن بۇ كاراكتەرىن جفاکى يىن پىشكەفتىن و

چىنا نافىينا نۆكە يا كوردستانى، چىنه‌كە ل بازارى
 كوردستانى و دەقەرئ و جىھانى ژى يا چالاکە، سەنگا خۇ
 يا ئابورى و جفاکى يا تايىبەت ھەيە، ژېھەنلىق، دكارىت
 گەلەك پرسان ب لايى خۇفە بشكىنيت، ب تايىبەت د
 سىستەمەكى ديموكراسىدا، لەو ئەف چىنه يا بۇويە جەن
 تەماكاريا ھىزىن پىشكەفتىخواز و ھىزىن كۆنسەرفاتىقىن
 كوردستانى. نەبۇونا سەقامگىرىن و ھەبۇونا سەقايدى
 ئازاودىيا مەملانى و ھەلکىشان و داكىشان بەھايى متايى و
 بازارى ئازاد، ژ لايى بابەتىقە بۇ وى دۆخى ئابورى و وى
 رېزبەندىيە چىنایەتى د زېرىت. رامانا ۋىنى چەندى ژى
 ئەوە كو د پاشەرۇزەكە نىزىكدا، ئەف چىنا سەرھلەدە دى
 بىتە چالاکتىن چىن ل كوردستانى، ب تايىبەت د چەند
 سالىن بەيىندا. نەيىنبا چالاکىيا ۋىنى چىنى ژى، ياد ويرىدا
 كو ھىزىن نوبۇونى يىن د ھنافىن ۋىنى چىنىدا، لى ئەو
 چىنه يا بى مەترسى نىنە، چونکو چىنه‌كە ھەرچەندە
 گرانى و سەنگەكى جفاکى يا بەرفرەھ ھەيە، لى پىكە

دیاردهت، ئەفه ژبلى كو ژلايى دیرۆكى يى قووناغىقە زى،
رېگرتىن ل وەرارا چىنا ناھىن، ئەو چىنا ھېشتا ئەركىن
ئابورى يىن قووناغى دەرباز نەكرين، ژ لايى زانستى و
ئابورى و جقاقيقە، دچىتە د خانا كەفنه پەرسىتىدا.

.5.

پاشمايى عەشىرەتكەرىي

گرۇپىن جقاكى يىن وەكى عەشىرەت، تاييفە، ئويجاخ و
بنەمالە، هەرچەندە ھېشتا وەكى پېكھاتەيەكى خۇ يَا
پاراستى، لى ل سەر قەوارى سىستەمى دەربەگايەتىا خۇ
نەمایە و ژېھر گەلەك نەگەران تىن مانا وى وەكى رۇوالەت
(شىل). ئىك ژ وان نەگەران، نەمانا ج بىنەمايىن ئابورى
يى دەربەگايەتى، نەگەردەكى دى زى ئەود، كو ھىدى ھىدى
ياسا يَا بۈويە سەروھر و تاكىن(فرد) عەشىرەتى بۇ
خۇپاراستن و سەرومەل پاراستنى پىىدەقى ب گرىبەستىن

نوېبوونى، ئانکو پارىزگارىكىن ژ كەشى جقاكى و
ديمۇڭرافى يى وى چىنى، بۇ ۋى قووناغى و بۇ تەمامكىندا
پرۇسا ئابورى و جقاكى، ھزرەكا جقاكىيىا پېشىكەفتەنخوازە،
چونكى ھەر گوھۇرىنەكا مەبەستا وى بەرتەنگ بۇونا ۋى
چىنى، رامانا وى بەرفەھ بۇونا توپىزا ھەزار و نەدار،
ھەرودكى رۆزھەلاتى ئەوروپا، تۆيىزىن نەدار و ھەزار زى،
وەكى مە گۆتى، د ھەبۇونا بەرفەھا چىنا ناھىندا، ژ
ئەگەرى چالاڭىيىا بازارى و بەرفەھيا كۆمپانى و بوارىن
كارى يىن ھەممەجۇر، ئاستى ژبار و بىما (ضمان) ا
جقاكى يا خەلکى ھەزار و نەدار، دى باشتىلى ھېت و كېم
كەس ب ھەزارى دى مىنن، ئەوين د كەفنة دېن ھىلا
ھەزارىي يان بىرساتىيىدا، ئەو ژى ئەون يىن بىكىار يان
نېمچە بىكىار، ھەرودكى ئەو ب نەخۆشى ژيانى دەرباز
دەن و نەشىن داھاتەكى ھەيقانىيى باش پەيدا بکەن، كو
نېزىكى ئاستى داھاتى تاكى كوردستانى، يان ستانداردى
جىھانى بىت، كو بانكا دەولى بۇ د سەر ھىلا ھەزارىي را

.٦.

سۆسیال. دیموکراتا کوردستانى

ب پەچاھىكىندا كاودانىن سىاسى، ئابوورى و جقاكى يىن
ھەرىمما كوردستانى، عيراقى، دەقەمىرە و جىهانى و
تىگەھشتىنا مە بۇ بناغەيى سۆسیوسياسى يى جقاكى
كوردستانى، ئەفە ئىكەتى نىشتمانى كوردستان:

پىناسە: پىدىفييە ل بەر رۇناھىيا وى لىكىدانا تىۋىرى،
سىاسى، جقاكى، ئابوورى و كولتوورى يا بۇرى و ب
پەچاھىكىندا رەھ و رېشالىن مىژۇوبي، وەكو رېبازەكا خۇ
نوىكىرنى، (ى.ن.ك) بىنى شىۋى ل خوارى پىناسە بەكەين:
ئىكەتى نىشتمانى كوردستان، حزبەكا سۆسیال
ديموکراتا گەللى كوردستانان عيراقى يە و ل بەراھيا وان
كاركەر و رېنجىبەرىن ھزر و زەند و باسكان يىن(جڭاڭ)،
خەباتى دكمەت ژ پىيغەمەت تەمامكىندا ئەركىن پەزگارىا

جقاكى يىن دەرەبەگايەتى يىن جاران نەمايمە، يان كىيەت
لى ھاتىيە، هەرچەندە رەگەزى خويىنى ھىشتا وەكو خۇ يى
مايمى. ئەگەرەكى دى ئەوه، كول دووف پىشكەفتىنا
سەرمایەدارىن و سەربەخۆيى ئابوورى تاكەكەسى و
شيانىن ھندى كو تاكىن عەشىرەتى ژى داھاتى خۆبى
سەربەخۆ ژ دەرقەمى ھەر پەيوەندىيەكى ئابوورىيَا
دەرەبەگايەتى ھەبىت، ئەفە تاكگەرايى وەكو فەریزەكَا
سەرمایەدارى دناف كورپىن عەشىرەتاندا، وەك دامەزراوەكَا
جقاكى، تا رادەيەكى باشتىلى كريە. دىارە ئەف دىاردەيە
دىاردەيەكى ئەرىيىن و جەھى سەرنجراكىشانىيە، كو دەپت
ئىكەتى نىشتمانى كوردستان، وەكو ھىزەكَا سۆسیال
ديموکرات، ل سەر رابوھستىت و وەك دەستپىك و نىشان
بۇ وەرچەرخانەكى گرنگ يا ژيانا جقاكىيَا كوردستانى
بىدەت نىاسىن و رېكى نەدەتە، هىچ كاودانەكى سىاسى بۇ
سەروزىنى بووهزىندا سەرخانا دامەزراوا عەشىرەتى پەيدا
بىت و بەپتە سەپاندىن.

عيراقى يا ديموكراتى و فيدرالى و په رله مانى، کو بنه مايىن وئى د چارچۇقۇنى دەستورىدا جىڭىر بولۇنىھ. چونکو گۈرەپانا عيراقى ژى ب پشکەك ژ وئى گۈرەپانا سەرەتكى دزانىت يا تىدا بەرگرىن ژ دەستكەفتىن ديموكراسى يىن گەلەن عيراقى و گەلى كوردىستانى دكەت، دا بنه مايىن ھاولاتىبۇونى د عيراقىدا نەبنە بنه مايىن ژىرىنا وان جوداهىيان يىن دەولەتتىن فەرەنەتەوە و فەرەئايىن و فەرمەزەھېبى ھەيىن، بەلكو بىنە بنه مايىن ھاولاتىبۇونا جىڭىر، ل سەر بنه مايىن مافىن سقىلى يىن ھەۋەچەرخ. ھەمۆ ئەو لېكدانىن ل سەرەتىنەتەن بە حىسىرن، وەك لېكدانەكا ھەمەلايەن، د ھەمان دەمدا لېكدانەكا يەك قەفتەيى، دكارن بىنە بنه مايىن جىهانبىنیا سۆسیال ديموكراتانەيا ئىكەتى نىشتەمانى كوردىستان، وەك و رېخراوهەكا ديموكرات و رېگارىخوازا كوردىستانى، کو سۆسیالىزمى ب مەودايىن ديموكراتى و ديموكراتى ژى ب رەھەندىن جەقاكيىھ، گەيدىدەت و زەمينىن قەگۇھاستنەكا

نىشتەمانى و سىستەمى ديموكراسىي سىكۈلار (عەلمانى)، ئافاکرنا جەقاكى سقىلى يى پېشىكەفتى و گونجاى دگەل كاودانىن نەھۆيىن جىهانى، کو درېزەپىدانَا خەباتا وئى يَا بەردەۋام بگەھيتە جىبەجىكىرنا دادپەرەرەريا جەقاكى، داكو بشىت يَا تەبا بىت دگەل بنه مايىن پېكەھەزىيانا ئاشتىيانە يَا ھەفسەنگ، کو خۇ د دابىنكرنا بنه مايىن خۆشكۈزەرانى، پاراستنا مافىن مەرۆڤى، مافىن تاكى، يەكسانىيما ژن و زەلامى، يەكسانى ل ھەمبەر ياسايىدە، بېبىنەت، د ھەمان دەمدا خەباتى بۇ: دابىنكرنا يەكسانىي د دەرفەتتىن كارىدا، گەشەكرنا سەربەخۇبىا تاكى، نەھىللانا تەپەسەركرنى، بېرەكىرنا جوداهىيىا رەگەزى و چىنایەتى و نەتەوايەتى.

ژ لايەكى دېقە، ئىكەتى نىشتەمانى كوردىستان، کو حزبەكا كوردىستانىيە و گۈرەپانا كاركىرنا وئى كوردىستانى عيراقىيە و گشت عيراقى ژى قەدگەرتى، ئەركەكى دى د ستۆيى وئى دايى، کو نەيى جودايى ژ ئەركىن دى يىن كوردىايەتى، ئەو ژى خەباتە ژ بۇ چەسپاندىن كۆمارا

٢. پابهندبوبون ب جارناما جيھانى يا مافىن مروڤى و گشت رىككەفتىنامە و پرۆتكولىن نىقدەولەتى يىن گرىدای مافىن مروڤى.
٣. بىدەستقەئىنانا مافى چارەنۋىس بۇ گەل كوردىستانى ب شىوازەكى ديموکراسى.
٤. پاراسەن و گەشەپىدانى سىستەمى ديموکراتى و فيدرالى و پەرلەمانى بۇ عىراقى.
٥. ۋەگەراندىن كەركۈك، خانەقىن، شىڭال، مەخمور، مەندەلى، بەدرەو جەسان و سەرجەم دەڤەرىن دابرائى ژ كوردىستانى بۇ سەرەتە كوردىستانى.
٦. بىجەئىنانا سەرجەم مافىن ياسايى و دەستوورى يىن خەلکى كوردىستانى، كود دەستوورى عىراقىدا ھاتىنە چەسپاندىن.
٧. پابهندبوبون و پشتەفانىكىرن ژ مافىن دەستوورى يىن سەرجەم پىكھاتىن نەتەوەدىي وەك (توركمان، عەرەب، ئەرمەن، كىلد و ئاشۇورى) و ئايىنى و مەزھەبى وەك

بى هەزىان و زيانبەخش ياجقاكى بۇ سۆسىالىزمى، د پاشەرۆزەكا دويىدا، دى پەيداكەت.

ئىكەتى نىشتمانى كوردىستان خەباتى دكەت، بۇ: ا. ئاما نجىن گشتى:

١. ئاشتى، ديموکراسى، ئازادى، لىبۆرين، چەسپاندىن بىنەمايىن ئابۇورى بازارى، دادپەرەودريا جەقاكى، خۆشگۈزەرانى، سەرەودريا ياسايى، مافى ھاولاتىبوبونى، جەقاكى سقىيل، مافى چارەنۋىس، سىستەمى سىكۈلار، ئازادىيىا وۇدانى، ھەفكارى و پىكىفە ژيانا گەلان ب ئاشتى و تەبايى ل سەر بىنەمايىن پېزگەرتىن ل ماف و ئيرادا ئىكۈدۈو و پاراستنا ژينگەھى. دەھمان دەمدا دىزى: دىكتاتۆرى، جەنگ، داگىركرن، تەپەسەركرن، ھەزاري، گەندەلى، جوداهىيىا: نەتەوەدىي، رەگەزى، ئايىنى، مەزھەبى، پىشىلكرنا مافىن مروڤى، شۇفىنيزىم، كەفنەپەرسىتى و تىرۇرۇزمى خەباتى دكەت.

- سەر ئاستى عيراقى و ئەقلەيمى و نىيقدەولەتى و قەربەوكىن زيان فېيکەفتىيان.
١٢. كارئاسانىكىرن بۇ بىرىقەبرىنا ژيانا وان ھاولاتى يىن كورد يىن ژ پارچىن دى يىن كوردىستانى ھاتىن و ل ژىر دەسەلاتا حومەتا ھەرىمما كوردىستانىدا دېزىن، ب رېبا پەيداكرىن دەرفەتىن كارى يىن مشەتر بۇ وان و مال و زارۆكىن وان، ھەروەسا دابىنكرىن خواندى ب ھەممۇو قۇوناغىن خواندىيە بۇ وان، دگەل ھاوكارىكىندا وان بۇ چالاڭى يىن ھونەرى و جقاڭى و وەرزشى.. هتد.
١٣. رەحسانىندا دەرفەتا سىاسى و ئابۇورى و كولتۇورى بۇ ھەممۇو چىن و تۈرۈن جقاڭى بىيى جوداھى، داكو تاكەكەسىن جقاڭى بشىن ئامانجىن خۆيىن سەرەكى بۇ دابىنكرىن ژيانەكا تەنە و خۆشگۈزەران بەرھەم بىنن.
١٤. گەشەدان ب كەسايەتىيا مەرۆڤى كورد وەك و ھاولاتىيەك كو خودان مافىن ئابۇورى و جقاڭى و سىاسييە د جقاڭەكى سقىل و ديموكراتدا.

- (ئىزىيدى، مەسىيە، سابىئەيىن مەندائى، كاڭەيى و شەبەك) ل كوردىستانى و عيراقى.
٨. پەيرەوكىندا پەزىسىپ و جىهانبىنىا سۆسىال ديموكراتى د جقاڭىدا، ژ پىيغەمەت ئاڭاكرىندا جقاڭەكى مۇدېرن و خۆشگۈزەران.
٩. چەسپاندىندا ئاشتى و ئاسايىشى ل كوردىستانى و عيراقى، ب تايىبەتى و رۆزھەلاتا ناڭەراسىت و جىهانى ب گشتى، ل سەر بىنەمايىن ھەفسووياتى (جىرانى) يا دۆستانە و بەرژەوندىيىن ھەۋپىشك و ب ئاشتى و پىكە ژيانا گەلان، ب گۈرەي ياساىيىن نىيقدەولەتى.
١٠. بجهەينانا رېككەفتىنامىن نىيقدەولەتى و ئەقلەيمى يىن گىرىدىيى نەھىيانا چەكى كۆمكۈز و قەددەغەكىندا بكارئىنانا وان.
١١. ناساندىندا كۆمكۈزى يىن ئەنفال و كىميابارانى، وەك و تاوانەكا جىنۋسايد و قېركىندا رەگەزى ل كوردىستانى، ل

۱۹. ئاساييکرنا رهشا كوردستانى و رامالينا شوينوارىن شەرى جەرگەرى ناھخۇ و چارەسەركرنا كىشىن وئى ژ لايى سىاسى و ياساىي و جڭاكىقە.
۲۰. خەباتكىن بۇ نەھىلانا چەكى كۆمكۈز و پشتگىريكرنا وان رېككەفتىنامىن نىقدەولەتى يىنن ھەوابنېركرنا وان جۆرە چەكا دەن.
۲۱. بلندراڭرتىندا خەباتا زىندانى يىن سىاسى و ھەولدان بۇ قەربىوکرنا زيان فىكەفتىيان و ژيانا وان و زارۇكىن وان د چارچۇقى ياسايا ژمارە (٤) يا سالا ٢٠٠٦ يىدا، بھىتە دابىنكرن.
۲۲. رېكخستندا ژيانا سىاسى د ھەرپىما كوردستانىدا، بۇ پەيوەندى يىن دنافبەرا حزب و حکومەتىدا، دېيت ب شىۋەيەكى مودىرەن و وەسا بھىتە رېكخستن كو دگەل پىددۇي يىن نۇكە يىن جڭاكى كوردستانى بگونجىت.
۲۳. ھەولدان بۇ پشتەقانىكىن ل رەشنفىسى دەستورى ھەرپىما كوردستانى، ب ۋەگەراندىن بۇ ناڭ خەلکى، داكو د

۱۵. پېڭقە ژيانا ئاشتى و ھىمنانەيا سەرجەم ئايىن و مەزھەبان و رېزگەرنى ل وان، بۇ ۋى چەندى ژى پېڭۈن دكەت سىستەمەكى سىاسى ل سەر بىنەمايىن ديموکراسى و سىكۈلارى پېڭ بىنیت.
۱۶. پشتەقانىكىن ل خەباتا سىاسىيَا گەلى كوردستانى د وەلاتىن دى يىن دەڤەرېدا، ب مەبەستا ۋەدىتىنا چارەسەربىيەكى ئاشتىيانە و ديموکراتيانە يا گونجاي دگەل گۇرانكارىيەن سەردەمى، داكو بگەھنە ماھىيەن خۆبىيەن رەوا.
۱۷. پاقزىكىندا ھەموو دەڤەرېن (مېن) لى ھەين و پەقاندىندا وان و نەھىلانا كارىگەریا وان تەقەممەنیان كو پاشماوىن شەپانە، د ھەمان دەمدە ھەول بھىتەدان ژ بۇ قەربىوکرنا ھەموو ئەو كەسىن ب ئەگەر ئىن زيان فىكەفتى.
۱۸. ھەولدان بەرددوام بۇ چاكسازيا ئابورى و بلندكىن ئاستى گەشەيا ئابورى د ھەموو بواراندا.

ریکخستنا سیاسی، سهندیکایی، دیموکراتی و پیکئینانا
ریکخراوین نه حکومی.

٤. دابیکرنا ئازادییا دهربىرنا نه رازیبۇونى وەکو
(مانگرتن، ریپیشان، خۆپیشاندان) بۇ سەرجەم چىن وتۈز
و تاكىن جقاکى و ریکخستنا في چەندى د چارچۈقى
ياسايىددا.

٥. رەچاڭىرنا بەرژەنەندييەن بالا يىن ھەرىما
كوردىستانى د مۆركرنا ھەر جۇرە پەيمانەكى ناخۆيى و
ناوچەيى و نىيقدەلەتىدا.

رېفراندۇمەكا گشتى يا كۆمىن خەلکى كوردىستانىيىدا، دشيان
دابىت باودریا زۆرينىھىي بىدەستقە بىنیت.

ب. ئاما نجىن سیاسى:

١. تەمامىكىرنا پرۇسا ژىڭجۇداكىرنا ھەرسى دەسەلاتان:
ياسادانان، بجهىننان، دادوھرى و پاراستنا سەربەخۆپىا
دەسەلاتا دادوھرى. ھەروھسا چەسپاندىندا دەسەلاتا چارى ڙى
كۆ مىدىيايە(رەگەھاندىن)، داكوبكەفيتە د خزمەتا ئازادى و
دیموکراسىييا راستەقىنهدا.

٢. پابەندىبۇون ب بنەمايىن دیموکراسى و
دەستوەستكىرنا ئاشتىيانەيا دەسەلاتى، ل ھەممۇ ئاستان، ل
كوردىستانى.

٣. رەحساندىن زەمينەيا ياسايىيا ۋىانا دیموکراتى و سقىل
ب رېيىا دابىنلىكىرنا: ئازادىيى ئايىنى، مەزھەبى، ھزر و بىران،
مېدىيى، هاتن و چۆن و ئاكنجىبۇونى، ئازادىيى خۇ

سەبارەت پرسا نەتهوایەتى :

ئامانجا بزافا رزگارىخوازا گەلنى كوردىستانى، ل دەستپىكى سالىن ھەشتىيان ژ سەدساليا بىستى، ل سەر دەستى (ى.ن.ك) گوهۇرىننەن رېشالكى ب سەردا ھاتن، ژ "ئۆتونۇميمىا راستەقىنە" ھاتە گوهۇرىن و بۇوماھى چارەنفىس. پاشى سەرھەلدانى ژى، ستراتىزىيا مافى چارەنفىس د پەرلەمانى كوردىستانىدا بۇو بىريارەك دىرۋۆكى د پىكئىنانا دەولەتكە كا ديموکراتى، فيدرالى، د عيراقىدا. د ھەمان دەمدا پاشى ھەرفاندىدا رېيما دكتاتۇریيَا بەعس ژى، د دەستوورى ھەميشەيى يى عيراقىدا، ئەڭ ماھە ھاتە چەسپاندى.

باودەريا (ى.ن.ك) ئەوه، كۆئە و چارەسەرييا ديموکراتىك بۇ عيراقى و بۇ كوردىستانى، چارەسەرييەكە گونجايە، لە دەقى قۇوناغىيىدا، پاراستن و گەشەپىدانان سىستەمى فيدرالى ل عيراقى، ب ئامانجەكە ستراتىزىيا خۇد زانىت و بجهىنانا مافىيەن دەستوورى و چارەسەركىندا كىشى دەفرىن دابرائى ژ كوردىستانى، ب مەرجى پاشقە نەزەرقىندا سىستەمى و

چارەسەرنەكىندا ديموکراسىييانە يى پرسا نەتهوایەتى يى گەلنى كوردىستانى د عيراقىدا، ھەر ژ دەستپىكى دروستبۇونا دەولەتا عيراقى ل سالا ۱۹۲۱، پرسەكە سەرەكى و فاكتەرەكى نەئارامبۇونا ۋى دەولەتى بۇو. ژېرەندى ژ هنگى وەرە تا ھەرفاندىدا رېيما سەدام حسىنى ل ۴.۹. ۲۰۰۳، چارەسەرنەكىندا پرسا نەتهوایەتىيَا گەلنى كوردىستانى ئەگەرەكى بىنەرەتى يى شىلىكىن و ئالۆزكىندا رەوشى عيراقى و پەيوەندى يىن ناخخۇيى و دەرەكى يىن ۋەلاتى بۇون. لەو ستراتىزىيا بزافا رزگارىخوازا كوردىستانى بۇ چارەسەركىندا پرسا نەتهوایەتىيَا گەلنى كوردىستانى د عيراقىدا، د ھەموو قۇوناغاندا، دارشتەيەكە ديموکراتىيانە بۇو، ل ھەمبەر وى ھەروھەر دەسەلاتدارىن عيراقى ستراتىزىيەكە نەديموکراتى پەيرەودىكى.

دییه. داکو ب وئى ئەگەر ئىنگەھەكا ل بار بۇ بەرەف پىشقەبرنا كەرتى ئابوورى و بازركانى يىن ھەريما كوردستانى ب رەحسىنىت.

ئىكەم: كەرتى چاندى:

ب ئامانجا گەشەپىدانا بىاڭى چاندى ل ھەريما كوردستانى، ب شىوهەيەكى كو بشىت ھەۋسەنگىيەكى بازركانى و ئابوورى دنابەرا ئابوورى چاندى و بىاپىن دى يىن ئابووريدا پەيدابكەت و ئەقى زى بکەتكە دەمانا ئاسايشا خۇراكى، ھەر ئەقە زى دى بىتكە ئەگەر كو داھاتى جۇتىيارى ل دووف پىدەفييا ژيان و بازارى، قۇوناغ بۇ قۇوناغى گەشەبکەت. ئەق ئامانجا زى ب پلان كلاسيكىيا چاندى پەيدا نابىت، بەلكو پىدەفى ب پلان و نەخشى ھەۋچەرخى چاندى ھەيە، داکو چەندايەتىيا جۇتىياران پىدەفى بى هەى ژ بىاڭى چاندى، چەوانىيَا بەرھەمەن چاندى بھېتە بەرەستىكەن، ئەق چەندايەتىيا پىدەفييا

گەرەنتىيا بەرەدەوابۇونا وئى گرىبەستا دەستوورى دزانىت، كو يى دنابەرا كورد و لايەنن دى يىن نەتكەۋەي و مەزھەبى، د عىراقىدا ھەي. دىارە ئەقە زى دەمانا سەرەگىيە بۇ ئارامى و ئاسايش و پىكەت ژيان و ئاشتى د عىراق و دەقەرەيدا.

ج. ئاما نجىن ئابوورى:

شىكەتى نىشتمانى كوردستان زەمينەسازىي خۆش دكەت بۇ رەحساندىن ئىنگەھەكا باش بۇ پرۆسا فەگۇھاستنى بەرەف سىستەمى ئابوورى بازارى، ب شىوهەيەكى كو ئەو سىستەم ب ياسايى بھېتە رېكخىستن، داکو ب پلان و بەرnamە، ئابوورى ھەريما كوردستانى ژوان كىشە و گرفتىن ژېھەر دنالىت، چارەسەر بکەت و بېتە ئەگەر ئەقشەگۈزەراني بۇ ھاولاتىيەن. دىارە ئەق پرۆسا فەگۇھاستنى ژى پىدەفى حەز و ۋيان وئيرادەيەكى سىاسى يا بەيىز و دەرئىخستنا چەندىن ياسا و ھەمواركىندا ياسايىن

٢. چاره‌سەرگرنا تەشريعى و ياسايى بۇ كىشىن چاندىنى و پاراستنا ماقىن جۇتىاران و بەرھەمىن چاندىنى و كىشا خودانىيىا زەفييىا ل ھەرىما كوردىستانى.

٣. مفا وەرگرتنهكا تەمام ژ ژىددەرىن ئافى يىن ھەرىما كوردىستانى، ب رېيىا دارشتانا ستراتىزىيەكا ھەفچەرخ بۇ مفاوەرگرتن ژ ژىددەرىن ئافى (سەر ئەرد و بن ئەرد) ب دانانا سكىرىن (مەزن و بچويك) وراكىشان و دروستكىرنا (كەنال و جۆك) يىن ئاڭدانى و پاراستن و گەشەپىدانا ئەۋىن هاتىنە دروستكىرن، ژ بۇ زىددەكىرنا رووبەرئ ئەردى ئافى و كىمكىرنا پشت بەستنا جۇتىاران ب ئاڭا بارانى.

٤. ب مىكانىزمكىرنا بىياقىن چاندىنى و پىشەسازىكىرنا كەرتى چاندىنى، ب رېيىا ئىيانا تازەترين بەرھەمىن تەكنولوژىيا چاندىنى، فەكىرنا وەرشەيان، تاقيىگەهان، بەرفەھەكىر و گەشەپىدانانافەندىن فەكۈلىنى، گەشەپىدانانافەندىن ل پرەنiiya دەفھەرىن كوردىستانى، پىكىھە

ھەزما رەجۇتىارا ژى بۇ چەوانىيىا بەرھەمئىيانا چاندىنى، ب دانانا بەنەمايەكى ئابوورى بى ھەفچەرخى چاندىنى دى بجه هىت، ھەلبەت ئەڭ بەنەمايە ژى پىدەتى تەكنولوژىيا چاندىنى و پېرۋىزىن نوى يىن ئاڭدانى وېشتەۋانىيىا دارايىيا پىدەتى بۇ جۇتىاران و مالىيىن چاندىنى يىن شىشەيىه، ئانكوبېدەفييە پلانا ستراتىزىيىا نوى، يَا وەسا بىت، جۇتىار و زەقى و مولكداريا چاندىنى و بەرھەم، نەتنى پشتى ب ژمارا زۇرا جۇتىاران گەرم بىكەن، بەلكو ب پلانىن زانسىتى بۇ دەمانكىرنا بەرھەمىن چاندىنى، نەك تىنى يۇ پىدەتى يىن نافخۇيى، بەلكو بۇ ھنارتىدا دەرقە ژى. بۇ جىبەجىكىرنا قىن ئامانجى ژى، خەباتى ژ بۇنا:

١. دارشتانا سىاسەتەكا موکوم ب پشت بەستن ب داتا و ئامار و زانىيارىييان، كو پەنسىپىن ئابوورى بازارى رەچاڭ بکەت و كەرتى تايىبەت رۇلەكى دىيار د جىبەجىكىرنا قىن سىاسەتىدا بىگىریت و زەمىنەيەكال بار بۇ راكىشانان وەبەرئىيانىن (استثمار) يىن بىانى خوش بکەت.

٩. کونترۆلکرن و فەدیتنا چارەسەریان بۇ نەخۆشى يېن
ھەۋپىشكە دنابېھرا مەرۆڤان و ئازەلیدا، ئانکو ئەو نەخۆشى
يېن ب شىۋەھەكى راستەوحو يان نەراستەوحو ژ ئازەلى بۇ
مەرۆڤى دەھىنە فەگۇھاستن و ساخلمىيا مەرۆڤى دئىخنە
دەھەتسىيىدا.
١٠. گەشەپېدان و ھاندانا پىشەيا ئازەلدارى ل ھەرىما
کوردىستانى، چونکو خودانكىن ئازەلى، وەك يەكەيەكا
ئابوورى، ئەگەرەكە ژ ئەگەرەن گرېدانا جۇتىياران و
گۈندىيان ب ئاخا وانقە.
١١. گرنگىدان ب پەرەرەھەكىن زانستىيانە يَا بىاڭى
پەلەودەرىي، خودانكىن مىشىن ھنگەمىنى، حەودىيەن
خودانكىن ماسىيان.. هتد.
١٢. گەشەپېدان و زىدەكىن بىاڭى باخچىن گول فرۇتن
وشتل چاندىن و.. هتد.
١٣. فەکىن و بەرەرەھەكىن نەخۆشخانىن ۋېتىنەرى، ب
رېيىا دابىنکىنما ھەموو كەل و پەلان، ب مەبەستا فەكۇلىن و

- گرېدانا دەھەرەن خودان بەرەھەمېن چاندىن دەھەل ئىك و
ب نافەندىن بازارىقە.
٥. گرنگىدان ب بانكىن چاندىن، ب رېيىا زىدەكىن
تەمۇيىكىن ئەو بانكىن ل ھەرىمەن ھەين و دەرىيەخستنا
رېنمايىن پېدۇنى، كو ئاسانكارىيىن زىدەتىر بۇ ھارىكارىكىن
پەرەزىن كەرتى چاندىن پېشىكىش بىھەت.
٦. ھاندانا بەرەرەھەكىن يەكەيىن بەرەھەمئىنانى و
دەربازبۇون ژ رووبەرەن بىچوئىك ب رېيىا دامەزراندىنا
كومپانىيىن چاندىن يېن تايىبەت.
٧. گرېدانان پەرەرەھەكىن خواندىن زانكۇ، پەيمانگەھ
ئامادەيىن چاندىن و نۆزدەرىيە فېتىنەرى، ب بازارىن
ھەرىما كوردىستانىقە، داكو بىيىتە ھاندەرەكى باش بۇ
رەكىشانا خويىندىكاران و گەشەپېدانان كەرتى چاندىن.
٨. ئاراستەكىنما جۇتىيار و وەبەرەھەرەن چاندىن و
پاشتەقانىكىنما وان بۇ بەرەھەمئىنانا كەل و پەلەن
سەراتىيىزى.

کارگه‌هین نوی، ب تایبەت ئەوین پشت ب کەرەستىن خاڤ
يىن نافخۇ دېستن.

۲. گەشەپىدانا بانكىن پىشەسازى، داكو زىدەتر
هارىكاريا سەرمایيەگۈزاريا پىشەسازى بکەن.

۳. گرنگىدان ب نافەندىن ۋەكۇلىن و گەشەپىدانا
پىشەسازى.

۴. دابىنكرنا ژىدەرىن وزھيا (سوتەمەنى و كارھبى) بو
چالاگىيىن پىشەسازى يىن بەرھەمدار.

۵. گرنگىدان ب ۋەكىدا پەيمانگەھ و كولىزىن تايىبەت ب
پىشەسازىي، ب ھەموو پىڭاھ، كو بشىن پىلدەفييەن مروفى
يىن ھەرىما كوردىستانى دابىن بکەن.

۶. گەشەپىدان و پاراستنا بەرھەمەن پىشەسازى يىن
نافخۇ ب رېيا ياسا و سىاسەتىن ئابۇورى.

۷. ھەولۇدان بو دەرىئىخستنا ياسايدە موڭوم بۆ ئەو
كارگەھ و كومپانىيىن ل ھەرىما كوردىستانى كاردەن، داكو

دياركرنا وان نەخۇشى يىن تووشى ئازەلى دېن و زيانى ب
سامانى مە يى نەتەوايەتى دگەھىن.

۱۴. پاراستنا دارستانىن سروشتى يىن كوردستانى و
رېگرتىن ل ړاۋ و نىچىركرنا وان بالىنە و گيانەوەرەن ئەفرو
ل كوردىستانى، گەفا قىركنى لى دەيتەكرن.

دۇوەم: كەرتى پىشەسازى و وزە:

ب مەبەستا گەشەپىدانا كەرتى پىشەسازى، ب
شىوهىيەكى كو بشىت دەمانا دابىنكرنا پىدەفي يىن نافخۇيى
بکەت، ڙ بەرھەمەن (بكاربرن- الاستهلاك) ئى و
(بەرھەمدارى- الانتاجىه)، هەۋىدەم پىشكارىيەكا كارا
دېيىكىيىنانا داهاتى نىشتمانىدا بکەت و رۆلەكى ديار د
رەخسانىدا دەرفەتا كارىدا ھەبىت. (ى.ن.ك) ھەولىددەت
بو:

۱. دارېشتىن سىاسەتكا پىشەسازى ب ھەۋىكارى دگەل
كەرتى تايىبەت بو نويكرنا كارگەھان و دامەزرانىدا

ب شیوه‌هه که ته مام رینماییین پاراستنا ژینگه‌هی رەچاڭ
بکەن.

٨. گرنگیدان ب پىشەسازىيا گازى و بەرھەمىن وى ل
كوردىستانى، داكو ببىته پشتەۋانىيەكا ئابورى يا مەزىن بۇ
حومەتا هەرىمى و گەل كوردىستانى.

٩. گرنگیدان ب ژىدەرېن سروشتى وەك (گاز و كانزا) و
رۇومالكىرنا وان، داكو ب تەمامى گەنجينا وى سەرمایەت
بھىتە دەسىنىشانكىن.

١٠. مقا وەرگرتەن ژ سامانىن سروشتى بۇ بەرھەمئىنانا
ژىدەرېن وزى، بۇ فى چەندى ژى پىدەفييە گرنگىيەكا
تايىت ب وان ژىدەرېن وزى بھىتەدان، يىن شيانىن خۇ
نوپەرنى ھەين.

- سېيەم: كەرتى دارايى:
١. هەولۇدان بۇ فەرەزىدەركىرنا داھاتى هەرىمى، ب پىيا
ھەمەرنگىرنا چالاڭى يىن بەرھەمدار و گەشەپىدانا
ژىدەرېن دى يىن داھاتى.
  ٢. هەولۇدان بۇ گونجاندىن دنابېرا ھەردوو ئامانجىن
چارھسەركىرنا بىكارىي و بلندكىرنا ئاستى بەرھەمدارىيَا
دەستى كارى يىن هەرىمى، ب پىيا گرنگىدان ب گەشەپىدانا
مرۆقى و بھىزكىرنا شيانىن زانسى و تەكنۇلۇزى.
  ٣. ئەنچامداانا (خودبىرييى - الاكتفاء الذاتي) د ھەردوو
بىاھىن بكاربرن و بەرھەمدارىيىدا، ب دووباتكىرنا وى
چەندى، كو پىدەفييە ب گۈرەي بەرھەمى خۇمالى يىن
ھەزى، بەرھەمدارىيَا نافخۇيى جەھى بەرھەمىن بىانى
بگرىت، ئەو ژى ب كىمكىرنا رېزەيا ھاوردەيى تا وى
ئەندازەيا زەمینا گەشەپىدانا سەربەخۇ دابىن دكەت.

چوارم: کهرتی کاگیری:

ئیکەتى نىشتمانى كورستان ھەولۇدەت بۇ:

١. دابىنكرنا سەركەفتنا كاگيرپا ئابورى و گەھشتىن ب حکومپانىيا ديموکراتىيا مۇدىرەن.
٢. كاركىن ب سىستەمى نەسەنتەرالىيا كاگيرپى لامەركەزىيا ئىدارى)، داكو زۆرترىن بىاڭ بۇ ئاڭنجىبۈيپىن دەڤەرىن جوداجودايىن ھەرىيەن بەيىتە رەخسانىن، بۇ پشکدارىيەرن د دارېشتىن پلان و بەرنامىن گەشەپىداندا دەڤەرىن خۆدا، ب تايىبەتى دەڤەرىن كەنارى.
٣. دياركىندا كەسىن شارەزاو پىپۇر و رېكخىستنارەفتارىن پېقەبەر و بەرپرسىن كاگيرپى ب گۆرەتىپەن دەزگايىن ئەو ب پېقەدەن.
٤. بنېرەرندا ھەممۇ جۆرىن بەرتىل و واسىتەكارى و مەحسوبىيەتكى. د ھەمان دەمدە، دا كارىن مە د پېقەبرىنا دام و دەزگايىن حکومىدا ب شىوهەتكى مۇدىرەن ب

٤. نويكىرنا شىۋازىن تەكىنلۈزۈبايىن د كەرتىن بەرھەمئىنائىدا د ھىنە پەيرەوکرن، ب تايىبەتى د ھەردۇو كەرتىن پىشەسازى و چاندىنائىدا، ب جۇرەتكى وەسا كو بەرھەمى خۇمالى شيانىن (كىېرەتكى- منافىسە) دبازارىن ناخۆيى و دەرفەدا ھەبن.

٥. ھەولۇدان بۇ ھەمواركىندا ياسايىن باجى ل ھەرىما كورستانى، ب رەنگەتكى وەسا كو بشىيت ب شىوهەتكى ديار رۇلى خۇ د پېشخىستنارەفتارى دابىنكرنا دادوھرىيَا جڭاڭىدا ل كورستانى بېينىت.

٦. دامەزراندىن و گەشەپىداندا سىستەمى بانكى ل ھەرىما كورستانى ب شىوهەتكى مۇدىرەن، كو شيانىن دابىنكرنا ھەممۇ خزمەتكۈزارى يېن دارايى د ھەممۇ بىاڭاندا ھەبن، ھەروەسا ھۆكارەتكى كارىگەر بىت د دەستى حکومەتا كورستانى، ڈ ھەمان دەمدا بانكىن كورستانى بىكەنە جەن باوھرىيَا بانكىن جىھانى.

پینجهم: کەرتى تاييهت:

- ئىك ژ ميكانىزمىن گرنگىن پرۆسا فەگۇھاستنى بۇ ئابوورى بازارى، پىددۇ بەنداندا كەرتى تايىبەت و گەشەپىدانا شيانىن وى ھەيە، بۇ زىدەكرنا رۇلى ئەفى كەرتى د ئابوورى ھەرىمىدا، بۇ ۋى مەبەستى ژى (ى.ن. ك) ھەولۇدەت بۇ:
1. رەخسانىدا ژينگەھەكا باش بۇ وەبەرهەينانى ب پىيا ھەمواركرنا(تعديل) گەلەك ژ وان ياسايىن نەو ل ھەرىمى دەھىنە پەيرەوکرن، كول بەرامبەر باش ب پىچەچۈونا چالاڭى يېن ئابوورى بۈوىنە ئاستەنگ وەك ياسايىن (كار، تۆماركرنا مولكايەتىي، دانا قەرزى، ب كريدىان و دانا مولەتى ... هتد)، ھەروهسا دابىنكرنا خزمەتگۈزارى يېن پىددۇ.
  2. دادپەرودرى د پىدانان دەرفەتا يەكساندا ژ بۇ كارەكتەرىن كەرتى تايىبەت، دىسان رەخسانىدا دەرفەتكە

رېقەبچىن، پىددەفييە د دامەزراندىيىدا، تەكニكا ناۋەندىيەن ئىدارى ل بەرچاڭ بگرىن و دلسۇزى و شارەزايى و ژىھاتنى بکەينە پىچەرى ئىكانە.

5. دارېشتىنا سىاسەتكا كاگىزى يا رۆهن د دەزگايىدا و پىچەرىن (لىپىچىن و رۆھنى - شەفافىيەتى)، ب رېيىا پشت بەستن ب (ئەندىكەيتەر- مؤشر) يېن پىغانا ئەدائى ئىدارى، بھىنە بجهئىنان.

6. ناۋەندادا گەشەپىدانا كاگىزى، بۇ راهىنان و مەشق پىكىرنا كارمەندان ب شىۋەھەكى ھەۋچەرخ بھىتە ۋەكىن، داكو شيانىن كاگىزى يېن حومەتى ھەرىمى تا ئاستەكى باش بھىنە بلندكىن.

7. كاركىن ب سىستەمى ئىك پەنجەرى و كىيمىرنى بىرۆكراطيەتى و پىادەكرنا سىستەمەكى مۇدۇرنى حومەنلىقى (حومەتى ئەلكترونى).

8. بەرجەستەكرنا سىستەمەكى كارا بى كاگىزى و دارايى، ل كوردستانى، ب گۆرەى ياسايى.

دەزگەھەکى تايىبەت ب ۋان پرۇزان، كو ئەرەكى دارشتنا
پلان و بەرنامە و سياسەتا بەرەف پىشىقەبرنا وان ب
ستۆيى خۆقە بگرىت، هەروەسان پىدىفييە سندوقەكا
قەرزدانى بۇ وان خودان پرۇزان بھېتە دانان، داكو ئاستى
بەرەھەمدارىيىا پرۇزىن وان بلنىتىركەت و ھژمارەكا زىدەتى
يا دەرفەتىن کارى بۇ ھاولاتىيان پەيدا بکەت.

حەفتەم: گەشت و گۈزار:

ئىكەتى نىشتمانى كورستان پشتگىرى دىكەت ل دارشتنا
سەراتىزىيەكا گەشت و گۈزارىيىا پىشىكەفتى ب ھارىكارىا
كەرتى تايىبەت، بۇ گەشەپىداندا دەھەرىن گەشتىيارى، د
ھەمان دەمدا، بۇ ئافاكرنا بازىر و كۆمەلگەھىن گەشت و
گۈزارى و ب ئىك ژ كارىن ھەرە گرنگىن نۆكەيىن خۇ
دزاپىت، لەورا پىيغەمەتى ۋى چەندى بەردهوام ھەول
ددەت بۇ ۋەزاندىن دەھەرىن شوينەوارىن دىرۈكى و ئايىنى،
بۇ گەشەدان ب كولتۇورى گەشت و گۈزارى ل كورستانى،

ل بار بۇ كېرىكىيَا دنابىھەرا كەرتى گشتى و كەرتى
تايىبەتدا، هەروەسا دنابىھەرا پارىزگەھ و قەزا و ناحييەن
ھەرىمەيدا، داكو كارىن خۇ باشتى پىشكىش بکەن.

۲. پشکدارىرنا كەرتى تايىبەت د دارشتنا پلان و
سياسەتىن ئابوورىدا، داكو ئەڭ كەرتە رۆلى خۇ د پرۇسا
ئافاكرنا ھەرىمەيدا، باشتى بگىرىت.

۴. گەشەپىدانَا سىستەمى بانكى ل ھەرىما كورستانى،
داكو پشکدارىيەكا كارا د پىشكىشىكىرنا ئاسانكارىاندا بۇ
كەرتى تايىبەت ھەبىت و پەيوەندى يىن موكوم دگەل
بانكىن عىراقى و ئەقلەمىي و نېقەدەلەتى ئافا بکەت.

شەشم: پرۇزىن بچويك:

زېھرکو پرۇزىن بچويك ونافىن ب ژىيەدرەكى دىيار يى
پەيداكرنا دەرفەتا کارى و بكارخستنا سەرمایەيىن بچويك
و بەرەف پىشىقەبرنا ئاستى بەرەھەمئىنانى دھېتە
ھژمارتن، زېھرەندى (ى.ن.ك)ھەولددەت بۇ دامەزراندىن

نەھم : دووفچوونا گەندەلیي:

بەرپاکرنا ھەوەکا نىشتمانىيا ھەممەلايەن و ھشىاركىن و دانانا پلانەكا ھەممەلايەنى بۇ ڈزايەتىكىرنا گەندەلیي د ھەموو ئاست و بىأفاندا، ب تايىبەتى (حزبى، حكومى، كەرتى تايىبەت، رېكخراوىن جىڭاکى سقىل.. هتد) ب پىيا گرتنەبەرا رېكىن ياساىي ل ھەمبەر وى كىشى و ھەولدان بۇ پابەندىكىرنا حکومەتى ب رېككەفتىنامىن نەتەۋىن ئىكگىرىتى، سەبارەت ڈزايەتىكىرنا گەندەلیي، ل بەرامبەردا، ل سەرجەم وان بوار و ئاستان، رۇھنى (شەفافىيەت) بىيە سىمايى ھەرە دىيارى حکومەت و جىڭاکى كوردى، ب پىيا چالاڭىرن و ئىكخىستنا دەزگايىن چاڤدىريا دارايى و دەزگايىن دەستەيا دەستپاڭى و كاراکرنا دەسەلاتا دادودرى و داواكاريا گشتى ل كوردستانى.

ژلايەكىيە، بىيەتە ناڤەندەك بۇ خزمەتكىرنا چالاڭى يىن ئابورى و ژلايەكى دېقە، خزمەتا پرۆسا گەشەپىدانا كولتوورى و گەشت و گۈزارى بىھەت.

ھەشتەم : ژىنگە:

ھەولدان بۇ دارپشتىنَا سىياسەتەكا بەرnamەدار بۇ پاراستن و چاڭىرنا ژىنگەها ھەرىمى و پابەندبۇون ب پەيماننامە و پرۆتۆكۈلىن ئەقلەمى و نىيەنەولەتى يىن تايىبەت ب ژىنگەھىيە و دانانا دىيسپلىيان بۇ دابىنكرنا سەلامەتى و چاڤدىريا بجهەينانا وى سىياسەتى كۆكە نۆكە و ئايىنە يى (ى.ن.ك).د ھەمان دەمدا ھەولدان بۇ چارەسەركىرنا ئاسەوارىن چەكى كۆمكۈز يىن بكارهاتىن و پاڭزىكىرنا كىلگە و زەقى وزارىن كوردستانى ژ مىن و پاشماۋىن تەقەمەنى و چەكىن ژىنگەها ھەرىما كوردستانى پىس كرى، داكو پاراستن و گەشەپىدانا ژىنگەها كوردستانى بىيە ئەرکەكى نىشتمانى و نەتەۋىي.

ج. ئاما نجىن جشاکى:

پىدەفي يىن تايىبەت، پىران و ئەويىن ب ئەگەرئى كاودانەكى نەئاسايى يى كاركرنى تۈوشى في چەندى بwooين، ئەق چەندە ژى ب رىيا هەمواركرنا ياسايانا بىما جشاکى.

٢. چافخاشاندىن ب سىستەمى چاكسازىيىا جشاکى بۇ ئافراندىن زەمینەيەكال بار بۇ سەرۋۇنى تىكەلكرنا زىندانىييان ل گەل جشاکى، ھەقدەم، ۋەدىتنا مىكانىزىمەكى گونجاي بۇ موکومكىرنا پەيوەندى يىن خىزانى.

٤. ھەولۇدان بۇ پاراستن وبەيىزىرن و گەشەكرنا مافىتىن زارۇك و گەنjan دناف جشاکى كوردىستانىدا، ب رىيا بجهئىنانا ھەموو رېكەفتىنن نىقدەولەتى دەرىبارە وان مافان و دابىنكرنا بەرnamە و پرۇزىن تايىبەت بۇ قان مەبەستان.

٥. بەھەممەندبۇونا زارۇكىن ژنوى ژدایكبووی، تا تەمەنى شازىدە سالى، ب بىمەيەكە ھەيقانەيىا تايىبەت ب نافى بىما زارۇكان.

پەيوەندى يىن جشاکى و داب ونەريتىن جشاکى و ئەو پەيوەستىن (روابط) لىكەفتا دنافبهرا رەگەزىن جشاکىدا (نېرۆمى، خىزان) كو بنەماتلىرىن خانەيىن جشاکىنى، موڭومتى لى دكەت، گرنگىيەكا را دەبدەر د ڇيانا سىاسى وسەقايدى ساخله مىيا جشاکىدا ھەيە، لەورا (ى.ن.ك) وەك ھىزەك سىاسى كو ھېقىدارە پاشەرۇزا في مللەتى بگەھىنەتكەنارى ئارامىي، خەباتى دكەت بۇ:

١. رەخسانىدىنا دەرفەت و زەمینەيىا ياسايانى و ئابورى بۇ نەھىيانا بىكارىي، چونكى بىكارىي وەكى فاكەرەكى سەرەكى يى ھەزارىي، ب دەرئەنجامىن وان كىشىن جشاکى دزانىت يىن كو تۈوشى جشاکى دىن.

٢. دابىنكرنا بىما (دەمانا) جشاکىيىا ھەۋسەنگ دگەل بازارى و رېزەبىيا ھەلئاوسان (تەزەخوم) ئى، بۇ ئەو كەسىن كىيم دەرامەت ژ ھاولاتى يىن بىكار، پەككەفتى، خودان

٩. دیارکرنا چاره‌نقيسي ئەنفالكرييەن كوردستانى ژلايى
ياسايى و سياسيقه.

١٠. بنېركرنا كەرسىتىن بېھوشكەر ب رېبا دەرىئىخسنا
ياسايىين دژوار ل بهرامبەر ئىنان و بىرن و بكارئىنانا فى
كەرسىته.

ئىكەم: گەشەپىدانان مروقى:

(ى.ن.ك) باودرييەكا تەمام ب وى يەكى هەيە، كو مرۆڤ
وەكۈزۈدەر و كارىگەرى ل سەر پرۇسا گەشەپىدانان
ئابۇورى، پرسەكە، مەزنەتىن و ديارتىرين هەرەشەيە كو
پېدىفييە ل بەرچاڭ بەيىتە وەرگرتەن، وەك گوھۇرىنىڭ
بىنەرەتى د پرۇسا پلاندانان بۇ پاشەپرۇزا گەشەپىدانان
ئابۇوريدا، بۇ وى مەبەستى ژى (ى.ن.ك) هەوللا دابىنكرنا
قان ھۆكىاران ددەت:

١. پەيرەوكىرنا سياسەتا گەشەپىدانان ژىلدەرىن مروقىي،
كو رووالەت وئامانجىن وى ب رۇھنى د دياربن و دگەل

٦. چاقخشاندن ب ياسايى خانەنشىنكرنى ل كوردستانى،
ب شىۋىدەكى كۆزىنەكە كەزى بۇ خانەنشىنكريان دابىن
بىكەت، ب مەرجەكى هەممۇ خانەنشىن ژى مفادارىن و
دەرفەتى بۇ ھېزى نوى ياكارى بېھەخسىنىت.

٧. ۋەكىرنا سەنتەرىن پاراستن و بلاندەكىرنا ئاستى
ھشىارىيە ئىنان ل كوردستانى، ل بازىر و بازىرەكان.

٨. بەرپاكرنا ھەوهەكى نىشتمانى ياكەرەدەوام بۇ
ھشىارىكەن و ئامادەكىرنا تاكە كەسىن جەڭلىكى، بۇ نەھىلانا
وى كولتوورى كەفنه پەرىيس، يى زى دناف جەڭلىكىدا
فەرامؤشىكى و قەبۇلەتكەن و پېشوازىكەن ل ھىزى و
دىتنىن گرىيدايى پرسا وەكەھەقىيە ئىنلىكى و زەلامى د گشت
بىرافىن ياسايى و سياسى و ئابۇورى و جەڭلىكى و
كولتوورىدا. ئەقە ژى دى ب رېبا موکومكىرنا ئابۇورى ئىنان
و دامەزانىدا وان دكەرتى تايىبەت و گشتىدا ھېتە
چارەسەرەكەن.

بەرنامەکى نىشتمانى دگەل بەرنامىن دى يىن گەشەكىدا
ھەرىمى يى گىرىدaiي بىت.

٤. تەرخانكىدا بودجەيەكا زىدەتر بۇ پروگرامى
گەشەپىدانما مروققى ل ھەرىمى.

٥. ھەماھەنگىكىدا ھەمەلايەنى د ناۋىبەرا (سياسەتا
ئاكنجىيان-السياسة السكانية) و سياسەتىن چالاڭكىدا ھىزا
كارى و سياسەتىن خواندن و ستراتيژىيا گەشەپىدانى.

٦. پىكىيانا دەزگايەكى بۇ سەرپەرشتىكىدا بەرنامىن
گەشەپىدانما زىدەرەن مروققى، كو ئەركى بجهىيان و
دووفچوونا وى پرۆسى بىكت، ھەروھسا ھەماھەنگى د
ناۋىبەرا وى بەرنامە و ھەموو بەرنامىن دى يىن
گەشەپىدانىدا بىكت، بۇ بلندكىدا ئاستى ئەدائى بجهىيانا
وى پرۆسى.

سياسەتا گشتى ب گونجىت و دگەل پلانا گەشەپىدانى يى
رېك بىت، كو سالوخەت و سيمايىن ديارىن جقاكى بەرچاڭ
و درگرتىن و ببىته دەرگەھەك بۇ بجهىيانا ئامانجىن
پروسا گەشەپىدانما زىدەرەن مروققى ل كوردىستانى كو
ئىكە ژ پىكەتىن سەرەكى يىن پروسا گەشەپىدانما
ئابوورى، ب مەرەما بلندكىدا ئاستى ژيارا ھاولاتىيان و
دابىنكرنا پىدەقى يىن نۆكە و داھاتى يىن دانىشتowanى
ھەرىما كوردىستانى.

٢. زىدەكىدا رۇلى پروسا گەشەپىدانما مروققى د
بەرھەڭكىدا رۇوالەتىن پروسا گەشەپىدانما ھەمەلايەندا، كو
داخوازى يىن جقاكى و ئابوورى يىن ھاولاتىيان بجه
بىنېت، ديارە ئەف پروسەيە چارچوۋەكە بۇ ھشىاركىن
سەبارەت وان پرسىن گىرىدaiي پروسا پىشكەفتىنى.

٣. گەشەپىدانما سىستەمى خواندن، راهىنان، مەشق
پىكىنى و دابىنكرنا چارچوۋەكى دەزگايى، كو
بەردەۋامبۇون و بەرفەھكىدا وى دابىن بىكت، وەك

دووهم: لوان:

لاو سەرمایىن ھەرە مەزن و بەھادارى جفاكى و ئايىندىيىن كوردىستانىنە، د قىيى بۇچۇونىيىدا و ژ پېيچەمەت پاشەرۇزەكە گەش و ژ ھەڙى، (ى.ن.ك) خەباتى دكەت ژ بو:

1. پەيداكرنا دەرفەتىن كارى وئامادەكرنا وان بۇ بازارى كارى و بكارئىخستنانا بەھەرە و شيانىن وان، ل نافخۇ و دەرفە.

2. رەخسانىدنا رەوشەكا بەرفرەھ بۇ گەشەپىدانا ئازادانەيا شيان و بەھەرىيىن لوان، گەشەپىدانا كەسايەتىيا جفاكى و خۆقەدىتن د بىاۋىن جوداجوادىيىن چالاڭى يىين سىياسى، ئابورى، جفاكى، كولتوورى، پەروھەدىيى، خواندن و وەرزشى، بىرەن ئەتكەن دەرفەتىن پەشكىداربۇونا لوان د سەرجەم بىاۋاندا.

3. دابىنگىرنا زەمینەيەكا ياسايى، ئابورى و جفاكى يا سەربەست بۇ لاوىن كور و كچ، د پېيکئىنانا خىزانى و ئاكنجىبوونىيىدا.

4. دروستكىرنا سەقايدىكى ئازاد و دەستەبەركىرنا بنەمايىن ئازادىيى، داكو لاو بىشىن ب شىۋەيەكى ئەكتىيف پەشكدارىي د دروستكىرنا بىريارا سىياسى و ئابورى و جفاكى و رووناكىرىيدا بکەن.

5. گەشەپىدان و زىدەكىرنا سەنتەرەن راهىنان و پېڭەهاندىنا لوان ل ھەرىيما كوردىستانى و دروستكىرنا تۈرپىن پەيوەندىيىا د نافبەرا لاوىن كوردىستانىدا و گرىدانا وان ب لاوىن دەفھەرە و جىھانىقە.

6. پراكىتىكىرنا ميكانيزمەكا مودىرەن، د پېيکئىنانا رېكخراوىن لowanدا، داكو بىشىن ئازادانە دەربېرىنى ژ بىر و بۇچۇون و پېلىقى يېئن خۇ يېئن پىشەيى بکەن.

٢. دامهزراندنا يانهیین وهرزشی يین تایبەت ب بیاڤەن جوداجودا يین وهرزشی ل باژیر و باژیرکین کوردستانی.
٣. ئاڭىرنا ڙىرخانا وهرزشی د باژيراندا، وەكى يارىگەھ و مەلەفانگەھ و ھۆلىن دائىختى.
٤. دامهزراندنا چەند بنگەھەكىن تەندروستى يين وهرزشى بۇ چارەسەريا سروشتى ونىتەرگەرى يين وهرزشى د باژيرىن مەزندا.
٥. دابىنكرنا بودجهيەكا گونجاي بۇ ئىكەتى و يانهیين وهرزشى بۇ ئەنجامدانا كارىن وهرزشى.
٦. دامهزراندنا كەنالەكى ئاسمانى يى وهرزشى ڙ بۇ گرنگىدان ب رۇنى وهرزشى ل کوردستانى.
٧. دابىنكرنا شيانىن دارايى بۇ ئىنانا راهىنەرپىن پىپۇر و راهىنانا تىپان ب نويتىن بنەمايىن پەرەدردا وهرزشى.

٧. پەرەدرەكرنا لاوان ب گيانەكى سەرددەمانە، ڙ بۇ زىدەترەكرنا حەزىكىرنا وان بۇ ئاخا وەلاتى وبەھيزكىرنا ڙىياتى (ئىنتىما) يى وان يى نىشتمانى.

سېيەم: وەرزش:

ئەقىرۇ د جقاكى نىيقدەولەتىدا، وەرزشى رۇلەكى ديار و بەرچاڭ ھەيە، چونكى گەلەن نوى رۈزگاربۈسى د وەلاتىن پاشكەفتىدا، دشىن ب رېبا چالاڭى يىن وهرزشى، ھەم شيانىن خۇ يىن وهرزشى و ھەم خۇ بۇ گەلەن دونيايى بىدەنە نىاسىن و ھەم پرسىن خۇ يىن رەوا ب گەھىننە گەل و وەلاتىن پىشكەفتى. بۇ ۋى مەبەستى ڙى (ى.ن.ك) ھەول ددەت ڙ بۇ:

١. ھشىاركىرنا گەنچ و لاۋىن وەلاتى ڙ بۇ بەردەوامبۇون د چالاڭى يىن وەرزشىدا و پىشكەشتىرەن نموونەيىن بلند و بالا دەن بىاڤىدا.

چوارم: ژنان

۲. رەخسانىدا كەشى ئابورى يى گونجاي، داكو ژن بشىن ب رېيا ئاواز و شيانىئن كاركىرنا خۇ بىنە خودان دارايىيا خۇ و ژ لايى ئابورىيە سەربەست بىن.
۳. دزايدەتىكىرنا هەر جۆرە هەزىز و ئايديولۆزىيەكى، كو باڭەوازى بۇ سەقك دىتن يان بچويك ديتنا ژنى دجقاكىدا، بکەت.
۴. بلندكىرنا ئاستى پەروەردەيى و رەوشەنبىرى دناڭ جقاكىدا، داكو وەكھەفى دنافبەرا ژن و زەلاماندا، ژ لايى ئەرك و مافانقە، دەھەموو بىأداندا، بھېتە جىېبەجيڭىرن و نەھىلانا ستهما دىرۇكى ياكول سەر ژنیيەن كوردىستانى ھەيى، ب رېيا ياسايىئن گونجاي و قەددەغەكىرنا ھەھەموو جۆرىيەن توند و تىزىيى دەرى ژنان.

پىنچەم: پەروەردەو خۇيىندان

۱. ھەولۇدان بۇ گەشەپىدان و مودىرنەكىرنا بەردەۋاما سىستەمى پەروەردە، فىركرنى و خوانىدا بلاند،

د كوردهوارىيىدا، ژنان ژ ھەردۇو لايىن چەندايەتى و چەوانىقە، رۆلەكى گرنگ ھەيە، دەھەمان دەمدە، ب ئىك ژ گەھىن سەرەكى يىن جقاكى كوردىستانى دھېتە ژانين، لهورا ھەر ھىزەكى سىاسى گەر بخوازىت ناسناما مودىرنا خۇ پىشانى رېيا گشتى و جقاكىن خەلکى بىدەت، دېيت كەيسى ژنان د ناڭ بەرنامى سىاسى و فەلسەفا كاركىرنا خۆدا، جەھەكى ھەزى بىدەتى. ئەفجا ژبەركو (ى.ن.ك) ھىزەكى سىاسىيَا پېشەفتەنخوازە و ھەلگرا جىهانبىيىسا سۆسىيال ديموکراتى يە، ژبەرەندى بۇ دەستەبەرگەن و بىدەستەئىنانا مافىيەن سىاسى و جقاكى و ئابورى و كولتوورى يىن ژنان، خەباتى دكەت ژ بۇ:

۱. سازكىرنا زەمينەيىا جقاكى، ياسايى، ئابورى و رۇوناكىيىر، داكو ژن بشىن ئازادانە مافىيەن خۇيىن سىاسى و مەدەنى پىادەبکەن.

۵. گرنگیدان ب خواندنا پیشه‌یی و ته‌کنیکی ژلایی چهوانیی ژه، ب شیوه‌یه‌کی کو دگه‌ل شیان و پیدقی یین بازاری کاری یا گونجای بیت.
۶. گرنگیدان ب وزه و میشکی نوی یی کادرین ئه‌کادیمی، ئه‌و ژی ب ریبا هاندانا کوچبه‌ریا به‌رۇقاڑی یا پسپوران و خودان باوەرنامیین بلند، ژ دەرفه بۇ ناڭ ھەریمی.
۷. دەرئیخستنا ياسایەکا تايىبەت بۇ رېخۆشكىن ل دياردا نەھىلانا نەخويىندەوارىي، ئه‌و ژی ب دانانا پلانەکا زانستى د پروسا پەرودرە و فيركرنىدأ.
۸. ھەولۇان بۇ دابىنكرنا كۆرس و زەمالىن خواندى بۇ خويىندكارىن گەنی كوردىستانى، ل وەلاتىن پېشکەفتى و كار ئاسانكرن بۇ وان، ب تايىبەت د بياقى زانستىن سروشتىدا.
۹. ۋەكىرنا پەيمانگەھەن تايىبەت بۇ فيربوونا زمانى كوردى، بۇ ئه‌و كەسىن بياني یین ل ھەریما كوردىستانى كاردىكەن و دېين.

گەشەپىدانا پروگرامىن خواندى، گوھۇرینا سەرتاسەرى يا فەلسەفا پەرودرە يا گشت خويىندىنگەھان، دا كول گەل پېشکەفتىن زانستى يین جىهانى بگونجىت و د ھەمان دەمدا بەرسقىا پىدقى يین جقاکى و ئەركىن زانستى بددەت.

۲. پىگىربۇون ب سىستەمى خواندنا تەوزىمى (ئىلىزامى) بۇ زارۇكىن كوردىستانى، تا تەمامىكىرنا قووناغا بنه‌رەتى.

۳. ھەولۇان بۇ پېشکەفتىن و گەشەكىرنا پەرودرە و خواندى د ھەموو ئاستاندا، ھەر ژ باخچىن ساقايان تا خواندنا بلند و ۋەكۇلىنىن زانستى، زىدەكىرنا بەرچاڭ يا ژمارا خواندىنگەھان و كىمكىرنا ھېزمارا خويىندكاران د پۇلاندا و دابىنكرنا بەشىن ناخخۇي يین گونجاي و ھۆبىن هاتن و چوونى، بۇ وان خويىندكاران يین كو قووناغا ئامادەيى ل گوندىن وان نىنە.

۴. گەشەپىدانا زانكۈيىن كوردىستانى يین حکومى و ئەھلى و پاراستنا سەربەخۆيىا وان ژ لايى ئەکادىمى، دارايى، كاگىرپە و گرنگيدان ب ۋەكۇلىنىن زانستى.

شەشەم: ساخلەمى:

٥. گرنگىدان ب فەكىرنا خولىن راھىنانى و گەشەپىدانا شىيانىن نۆزدارىي د هوندر و دەرفەي كوردىستانىيدا، د هەمان دەمدا، هەولۇدان ژ بۇ ئىنانا نۆزدارىن پىسپۇر و شارەزا د ھەموو بىاۋىن ساخلەمىيىدا بۇ نەخۆشخانىن كوردىستانى.
٦. فەكىرنا كۆمەلگەھىن نۆزدارىي ل بازىر و بازىرلىكىن كوردىستانى.
٧. هەولۇدان ژ بۇ رېكخىستنا نەخۆشخانىن ئەھلى و كلينيك (عيادە)ين نۆزدارىي، كو د گەل بارى دارايى يى داھاتى تاكى كوردىستانىيدا بگونجىت.
٨. گرنگى پىدان و بەرفەھەكىرنا نەخۆشخانىن تايىھەت ب زارۇكان، ب شىوهەيەكى كوشىن خزمەتەكى بەرچاڭ بۇ ساخلەمىيىا زارۇكىيەن كوردىستانى بکەن.

١. رېكخىستنا هەۋچەرخانەيا سىستەمى ساخلەمىي، ب شىوهەيەكى كو خزمەتكۈزارى يىن ساخلەمىي و بىما ساخلەمىي بۇ ھەموو ھاولاتى يىن كودستانى دابىن بکەت، ب ەنگەكى كو ل گەل ستابناردا جىهانى بگونجىت، ب رېبا ل بەرچاڭ و درگرتنا ژمارا ئاكنجىيان ل دەفەرېن جودا جودا و رەچاڭىرنا تايىھەتمەندى يىن ژنان و زارۇكان.
٢. چاڭدىرىيەكىرنا ساخلەمى و ھارىكارىيەكىرنا ژنىيەن دووگىيان و دوورئىيەخىستنا وان ژ كارىن گران.
٣. گەشەپىدانان نەخۆشخانىن كوردىستانى و هەولۇدان ژ بۇ فەكىرنا ھندەك نەخۆشخانىن دى ژ بۇ چارەسەركىرنا كىيىشىن ساخلەمىي دنაڭ جەڭلىكى كوردىستانىيدا.
٤. كونترۆللىكىرنا ئىنانا كەرسىتىن نۆزدارى ژ دەرمان و ھەموو پىيدىقىيەن ساخلەمى يىن دەھىنە د ناڭ ھەرىما كوردىستانىيدا.

ژیان و کاری ببنه جهی گرنگیدان و سەرنج راکیشانا
هاولاتییان.

٤. چارھسەرکرنا کیشا ئاکنجیبۇونا پىشىمەرگەھان، كىم
ئەندامىن شۇرەشى، زىندانى يىین سىياسى، كەس وكارىن
شەھيد و ئەنفالكىريان و خودان پىدۇنى يىین تايىھەت.

٥. ب مولکدارىكىرنا جەھىن ئاکنجىبۇونى د كەرتىن
حومىدا، بۇ وان مۇوچەخۇرىن كىرىدارىن حومەتىنە،
بۇ فى چەندى ژى پىدۇقىيە حومەتا ھەریمى كىريا
ھەيقانەيا مۇوچەخۇرىن كىرىدار ل دووف گۈزىمى تىچۇوبىي
وان خانىييان، بخەملەنیت و حساب بکەت.

ھەشتەم: بىاڭى ئولتۇورى

١. گەشەپىدانما بزاڭا كولتۇورى و دامەزراندىن نافەندەكى
زانسى يا تايىھەت ب مەبەستا لىڭ نىزىكىرنا دىالىكتىن
زمانى كوردى، دا ببىتە ھەولەكادا دەستپېڭى بۇ دروستكىرنا

حەفتەم: ئاکنجىبۇون

ئىكەتى نىشتمانى كوردىستان خەباتى دكەت ژ بۇ:

١. چارھسەرکرنا كىشىن بىاڭى ئاکنجىبۇونى ب تايىھەت
بۇ ھاولاتى يىین كىم دەرامەت و پىداچۇون و ھەموار
(تعديل)كىرنا ھەموو ئەو ياساپىن د بىاڭى ئاکنجىبۇونىدا
كار پى دھىتەكىن و رېكخىستنا وان ب شىۋەھەكى كو د
بەرژەوەندىيە گشتىدا بن.

٢. ھاندانما و بەرھەيتانى د پەرۋەزىن ئاکنجىبۇونى و
دروستكىرنا شوققە و مالىن ئاکنجىبۇونىدا بۇ ھاولاتىيان ل
بازارپىر و گوندىن كوردىستانى، ب شىۋەھەكى كو ببىتە
ئەرەكەكى سەرەكى تاكو گرفتا ئاکنجىبۇونى چارھسەربىبىت.

٣. بازارپىر، بازارپىك، كۆمەلگەھ و گوندان ب شىۋەھەكى
وەسا گەشە پى بھىتەدان، خزمەتگوزارى و پىدۇنى يىین
ھەمەجۇرۇن ژيانا ھەفچەرخ بۇ بھىنە دابىنلىكىن كو بۇ

نیشتمانی ل پایتهختی حکومهتا هەریما کوردستانی بھیتە دروستکرن.

نەھم: کەسوکارین شەھیدان و قوربانی یىن ئەنفال و کیمیابارانی:

۱. کارکرن ژ بۇ دابینکرنا ژین و ژیارەکا ژ ھەزى بۇ کەسوکارین شەھیدىن شۆرەشى یىن نەمر، قوربانی یىن ئەنفال و کیمیابارانی و ھەولدان بۇ قەربەکرنا زيان فېیکەفتى یىن وان کارھساتان.

۲. چاھدىریکردن و گرنگیدان ب زارۇكىن شەھیدىن شۆرەشى و قوربانی یىن ئەنفال و کیمیابارانی و کارئاسانىكىرن ژ بۇ تەمامىکرنا خواندىنى و ھەرگرتنا باودەنامان ل ھوندر و دەرفەى وەلاتى.

۳. زىندى راگرتنا ناڭ و يادھەردى یىن شەھیدان و قوربانی یىن ئەنفال و کیمیابارانی، ب شىۋازىن جۆراوجۆر د پەروەردە و پىگەھاندىدا.

زمانەکى ستانداردى کوردى، دەھمان دەمدەن دەھول بھیتەدان بۇ گەشەپىددانا کۆرى زانیارى کوردى.

۲. دابینکرنا زەمینەيەکا ل بار ژ بۇ گەشەپىددانا بىاقىن جوداجودا یىن مىديا، ھونەرین جوان، سينەما، ئەدب و نفيسيينا کوردى.

۳. كۆمکردن و بەلەفکرنا فولكلۇر، كەلهپۈورى کوردى و پاراستنا ئەرشىيفى نفيسيكى يىن گەل مە ژ فەوتان و ژناشقۇونى.

۴. گرنگيدان و پىزگىرتىن ل كولتوور و داب و نەريتىن جقاکى یىن سەرچەم ۋان نەتهوه (توركمان، عەرەب، كلدۇئاشۇورى)، ئايىين و ئايىنزا (مەسىحى، ئىيىزدى، سابىئەيىن مەندائى، شەبەك، كاكەبى) يىن كول كوردستانى دېزىن.

۵. كوردستان جەھەكى شارستانىيە، ھەروەك د بەلگە شوينواراندا ھاتىيە سەلاندىن، ژېھەنەدى پىدەيىيە گرنگى ب شوينوارىن كوردستانى بھیتەدان و مۆزەخانەكى

زیندانی ییٽن سیاسی ییٽن کورد هیج کیمتر نین ژ ییٽن
پاریزگه‌هین دی ییٽن عیراقي.

۲. زیده‌کرنا مادده‌یه‌کا تایبەت ب زیندانی ییٽن سیاسی
ییٽن کوردستانیّه، د دستووری ئاماده‌کریي هەریما
کوردستانیّدا، داكو هەبوونا چینا زیندانی ییٽن سیاسی
بىسەلینیت و حکومەتا هەریمی ب قەربوکرنا زیندانی
ییٽن سیاسی پابەند بکەت کو چاڤدیریا وان و زاپۆکین وان
بىختە ستويى خۆ، هەر وەك چەوان د دستووری عیراقيّدا
هاتى.

۳. پىدانا مەداليا پىزلىنانى ب زیندانی ییٽن سیاسى
ییٽن کوردستانى، کو جەنابى سكرتيرى گشتى رازەمەندى
ل سەر دابوو.

۴. هژمارتن و وەكمەڭىرنا خەباتا، زیندانی ییٽن
سیاسى، پىشەمەرگە‌هین سەنگەرى، کیم ئەندامىن
سەنگەرى و شەھىدىن سەنگەرى، ژ لايى ماف و
ئىمتيازاتانقە.

۴. هەولدان ژ بۇ چارەسەركرنا كىشىن ياسابى و جفاكى
بىن كەسوکارىن ئەنفالكريان.

۵. درېژدان ب ھەوا لىگەپىان و ۋەكۈلىنى ل
چارەنثىسى ئەنفالكريان وئىنانا پرووفاتىن پېۋزىن وان
بۇ ئاخا باب و باپىران.

۶. هەولدان ژ بۇ ب جىنۇسايد ناساندىنا كەيسى ئەنفالان
د ھەردۇ ئاستىن نافخۇ و دەرفەدا.

دەھم: زیندانی ییٽن سیاسى

۱. ژ بۇ چارەسەريبا ئىكچارى يا كىشا زیندانى ییٽن
سیاسى، داواكارىن ياسايا ژمارە (۴) يا سالا ۲۰۰۶ ئ يا كو ژ
پەرلەمانى عیراقي دەرچۈمى و يا تايбەت ب زیندانى ییٽن
سیاسىيّه، ل پەرلەمانى کوردستانى بھىتە پەسندىكىن و
زیندانى ییٽن سیاسى ل کوردستانى ژى ب ھەمان ماف و
ئىمتيازاتىن وەكى د وئ ياسايدا ھاتىن، شابىن، چونكە

کوردستانیقە هاتییە پەسندکرن، بەلێ هەتا نۆکە ژلایی
حکومەتیقە نەهاتییە بجهئینان.

٢. فەکرنا ریچەبەریە کا گشتی بۆ کیم ئەندامین سەنگەری د وەزارەتا پیشەرگەیدا.

٣. بەخشینا مەدالی یین ریزلىانى بۆ کیم ئەندامین سەنگەری و ریکخستنا ھەبەت و ئیمتیازاتان ل دووف یاسایي.

٤. دابینکرنا زەمالە یین خواندنی بۆ کیم ئەندامین سەنگەری و کور و کچىن وان و خەرجکرنا پارا بۆ خواندنا وان د ھوندر و دەرۋەھى وەلاتىدا، ل دووف مەرجبىن خواندىنى.

٥. پېدانان پارچىن ئەردى بۆ کیم ئەندامین سەنگەری، ئەوین هەتا نۆکە ئەرد وەرنەگرتى.

٦. دروستکرنا چەند كۆمەلگە ھەكىن ئاكنجىبۇونى تايىھەت ب کیم ئەندامین سەنگەریفە، ل بازىر و بازىرەكىن

٥. پېدانان پېشىنە یا تايىھەت بۆ زيندانى یین سیاسى وەکو پیشەرگەھىن دیرىنن (ى.ن.ك).

٦. هارىكاريا پېدەپ بۆ زيندانى یین سیاسى و زاروکىن وان بھىتە دابینکرنا ئەوین ل كولىزىن ئەھلى دخوينن.

٧. دابینکرنا و پېدان و خەرجکرنا بودجا زيندانى یین سیاسى ب گۆرەتى و بودجا ل عيراقى بۆ زيندانى یین سیاسى یین عيراقى و كوردستانى ھاتىيە دىاركرن.

٨. چارھەركرنا زيندانى یین سیاسى یین نەخوش ل ھوندر و دەرۋەھى وەلاتى ل سەر كىستى حکومەتى.

يازدهەم: كیم ئەندامین سەنگەری و زيندانى یین سیاسى و خودان پېدەپ یین تايىھەت:

١. جىبەجىكىندا ياسايانا ژمارە (٣٤) يا تايىھەت ب خانەنىشىنکرنا (كیم ئەندامین سەنگەری) ۋە، كو ل سالا ٢٠٠٧ ئى دەرچۈويە و ۋ لايى سەرۋەكتىيا ھەرىما

- و حزبىدا، ب گۈرە ئىستىحاققا دامەززانىدا وان د حکومەتىدا.
١١. ئەكىنچىلۇرىنىڭ سەننەتەرەكىن جىفاكى و وەرزشى و خۆشگۈزەرانى و پېيشەيى ل بازىر و بازىرەكان، ب مەبەستا فەگەريانان كىم ئەندامان بۇ ناڭ جىفاكى و ژيانا ئاسايى.
١٢. د بىاپقى خزمەتكۈزۈرىدۇ، پېدىفييە ھەل و مەرجىن كىم ئەندامان ل بەرچاڭ بەيىنە وەرگىتن د بىاپقى پېۋەزىن (گشتى و تايىبەت) دا، بۇ پېيدانان مۇلەتا بىناسازى و دروستكىرنا رېكەكا تايىبەت بۇ عەرەبانا، دجادداندا و دابىنكرنا پاسىئەن تايىبەت بۇ ۋەگەھاستى و ھندەك خزمەتكۈزۈرى يىين دى.
١٣. دابىنكرنا سەرچەم پېىدىقى يىين ساخلمى يىين كىم ئەندامان ب ھەروھ (بەلاش) وەك (عەرەبانە، گولتە، دەست و پىن دەستكىرد و..ھەتىد).

- كوردىستانى، كو تىيىدا پېىدىقى يىين كىم ئەندامان بەيىنە رەچاڭىرن.
٧. چارەسەركرنا گشت كىم ئەندامىن سەنگەرى، ئەۋىن ب گۈرە رېپۇرتىن نۆزىدارىي نەھاتىنە چارەسەركرن، ل ھوندر يان دەرفەي وەلاتى.
٨. ھارىكارىكىرنا گشت كىم ئەندامىن سەنگەرى ژ بۇ كېرىنا دەرمانىن پېىدىقى، ب تايىبەتى ئەۋىن تووشى نەخۆشى يىين دۆمدىرېز بۇوين، كو ھەيقانە مووجى وان تىيىرا چارەسەركرن و كېرىنا دەرمانان ناكەت.
٩. رېزلىيەنارا ھىمایىل كىم ئەندامىن سەنگەرى و زىندانى يىين سىاسى بھېتەكرن، ب رېيىا دروستكىرنا پەيکەران و بنافەكىرنا جەھىن گشتى وەك (پارك، جادە، باخچە، هەتىد..) ب ناھىيە وان.
١٠. دخوازىن مووجىن كىم ئەندامىن سەنگەر نەبتە رېڭىر بەرامبەر مووجى كاركرن د دام و دەزگايىن حکومى

۱۹. ۋەكىرنا فروشگەھىن تايىبەت ب كىم ئەندامىن سەنگەرىقە ل بازىر و بازىركىن كوردىستانى، ب بەھايدىكى گونجاي و ب قىستىن ھەيقاتە.
۲۰. ۋەكىرنا مۆزەخانەكە تايىبەت ب پەوشەنبىرى و ئەدەبىياتىن كىم ئەندامىن سەنگەرىقە، د شۇرۇشا نويدا و تۆماركىرنا بىرەوەرىيەن وان.
۲۱. پىددانى سەرجەم ماف و ئىمتىازاتىن كىم ئەندامىن سەنگەرى بۇ مىراتگىرەن وان پاشى كى دچنە بەر دلۇقانىيا خودى.
۲۲. خەرجىرنا مووجەيەكى ھەزى بۇ سەميانىن وان كىم ئەندامىن رېزەيا وان (%) ۱۰۰، دا كى بىشىن د ئاستى خزمەتا كىم ئەنداماندا بن، ژ بۇ دابىنلىكىرنا ژيانەكى ژ ھەزى بۇ وان.
۲۳. ھارىكارىيىا ھەۋىزىنى بۇ كور و كچىن كىم ئەندامىن سەنگەرى، د دەمىن پرۇسا ھەۋىزىنىيىدا، بەھىتەكىن.

۱۴. دەرىيختىنارىنمايان بۇ ب ساناهى ئىيختىنارىنمايان كىم ئەندامان د دام و دەزگايىن حکومىدا، د دەمىن سەرەداناندا.
۱۵. رەحسانىدا دەرفەتى بۇ كىم ئەندامىن سەنگەرى، بۇ دەرفەتى وەلاتى، بۇ ھەركەفتەكى كى پىيىدى بىكتە.
۱۶. ھەول بۇ دەرىيختىنارىنمايان ياسايدىكى ژ پەرلەمانى كوردىستانى بەھىتەدان، بۇ دابىنلىكىرنا پشتەقانىيىا ياسايدى بۇ ئەو كىم ئەندامىن سەنگەرى يېن ژ ئەنجامى بجهىننانا ئەرپىكىن پىيىشمەركايدەتى و حزبىدا، تۈوشى كىشىن جڭاڭى بووين.
۱۷. دىياركىرنا رۇزەكى ب ناڭى رۇزا كىم ئەندامىن سەنگەرى.
۱۸. پىددانى قەرزىن وەبەرھەينانى يېن دۆمۈرىز و بى مەۋەرگىرنى ژ بانكىن حکومەتا ھەرىمى بۇ كىم ئەندامىن سەنگەرى.

٢٤. دابینکرنا جەھەكى ئاكنجييۇون و ژيانى يى گونجاى بۇ كىم ئەندامىن بى سەميان و نەشىن خۇ بخودان بىكەن.
٢٥. هەولدىان ژ بۇ دابينكرنا ئۆتۈمبىلەن ل دووف پېيدىقى و جۇرى كىم ئەندامىي، بۇ سەرجەم كىم ئەندامىن سەنگەرى.
٢٦. فەكرنا پرۆزەيىن وەبەرھەيىنانى بۇ مفا وەرگرتەن ژ شيانىن مەرقىيەن كىم ئەندام، سەرنجام، بۇ مفا گەھاندىن ب ئابورى وەلاتى.

په یېرھوی نافخوی

۹۹ پروگرام و په یېرھوی نافخو

۱۰۰ پروگرام و په یېرھوی نافخو

مافین مرۆڤى و مافى چارەنقىسى، دكەت و باوەرى ب
كولتوورى يەكسانى ولېبورىنى ھەيدە.

١. درويشمىن وي: ئاشتى، ئازادى، ديموكراسى، مافین
مرۆڤى، مافى چارەنقىس، دادپەرەرەيا جقاکى.
٢. ئارم: دەستەكە گولا، لالە(میللاقە) و چەتكى زەيتۈونى
و وگولىكە گەنمى بلندكىريه.
٣. سروودا مەشخەلان سروودا فەرمى يايى.ن.ك) ٥.

ئىكەم:

پەنسىپىن گشتى

ماددى١:

١. ناڭ: ئىكەتى نىشتمانى كوردستان كورتىكىرنا وي
(ي.ن.ك) ٥.

٢. سنورى بزاڭ و چالاڭىيان: ھەريمى كوردستانى،
دەقەرەن قەقەتىيى، دەقەرەن دى يىن عيراقا فيدرال و
دەرقەى وەلاتى.

ماددى٢:

ئىكەتى نىشتمانى كوردستان حزبەكا سۆسىال
ديموكراتى، خەباتى ڙ بۇ سەقامگىرەن ئاشتى و
موکومكىرنا بەھايىن ئازادى، ديموكراسى، ھاولاتىيۇون،

ماددى٣:

پەيرەوى ناخخۇ بلندتىرىن دەستوورى كارى رېكخراودى
يى (ي.ن.ك) ٥، ئەندام وئورگان د ھەر پله يەكى دا بن،
دەقىيت پىگەرىي پى بکەن.

ماددى٤:

ڙ كۆميتى تا ئاستى سەركىدايەتى ل ھەممۇ و ئورگانان،
پىدەفييە رىژا ژنان ب كىيمانى (٪٢٠) بىت.

ماددی ٥:

دوووه ئەندامەتى

ماددی ٦:

١. هەر ھاولاتىيەكى كوردىستانى يان دەڤەرىن دى يىن عىراقا فيدرال و دەرقەى وەلاتى، يىن كو باوەرى ب پروگرام و پەيرەوى (ى.ن.ك) ھەبىت، دشىت ببىتە ئەندام.

٢. رېكخىستن و ئەندامەتى دى ل سەر بنەمايىن جوگرافى، پىشهيى يان نافەندا ھەلبىزاردانان بىت، هەر ئەندامەك ل دەمى فەگوھاستنى، يان گوھورپىنا جەن ئاكنجىبۇونى، يان جەن پىشهيى، دشىت داخوازا فەگوھاستنى ژئۆرگانان خۇ بکەت.

١. كۆمبۈونىن ئۆرگانىن (ى.ن.ك) رېّزا ياسايى (نيصابى قانونى) ب زۇرىنه يارەها (١٥٠) وەردگرىت.

٢. ژىلى وان ماددىن كو دەقەكى دىياركىرى رېّزەكا جودا بۇ دىياركىرى، د ئۆرگانىن (ى.ن.ك) دا دەنگىدان دى ب زۇرىنه يارە ساده بىت.

ماددی ٧: مەرجىن ئەندامەتىي

١. ژىي ئەندامى ژ (١٨) سالان كىمەت نەبىت و هەر ھاولاتىيەك ژ تەمەنى (١٥) سالىقە ل ئىك ژ رىكخراوىن سەر ب (ى.ن.ك) قە دى ھېتە وەرگەتن.
٢. داخوازەكى ب نېسىن پېشکىش بکەت.
٣. پابەندى پەيرەوى بىت و بۇ جىبەجىكىدا پروگرامى خەباتى بکەت.
٤. د ئۆرگانەكا (ى.ن.ك) دا يى چالاڭ بىت.
٥. ناف ودىنگەكى باش ھەبىت و ب كىمەتى ھشىارىيەكا سىاسى و نىشتەمانى ھەبىت.
٦. ئابۇونى بىدەت.

ماددى ٨: مافىئىن ئەندامى

١. هەر ئەندامەكى مافى ھەى، د چارچۇقى پەيرەوى ناقھۇدا، پشكدارىي د ھەلبىزادىنان دا بکەت و خۇ بۇ ھەر ئۆرگانەكا (ى.ن.ك) كاندىد بکەت.
٢. پرسىيار و پىشىيار و رەخنەگرتىن ل ھەر ئەندام و ئۆرگانەكا (ى.ن.ك)، ب زارەكى يان ب نېسىن و د ھەر پرسەكا سىاسى و رىكخراوەيى و دارايىدا، ب رىيَا ئۆرگانىن خۇ د چارچۇقى (ى.ن.ك) دا.
٣. ھەر ئەندامەكى خودان شيان و بەھەرە، د بوارىن نېسىن و ھونەر و وەرزشىدا، د دەمى پىدەقىدا، مافى ھەبى داخوازا ھارىكارى و پشتەفانىي ژ (ى.ن.ك) بکەت.
٤. ھەر ئەندامەكى ئىكەتى، د دەمى نەساختى، لىقەومىن، كارەسات و رۇودانىن نەخوش و نەچاھەرىكىدا، بۇ ھەبى داخوازا پشتەفانىي دارايى ژ (ى.ن.ك) بکەت.

٣. دزى دەستەگەرى و ناوجەگەرى و عەشىرەتگەرىيى بىت.
٤. هەولما بىلدۈرنى ئاستى هشىيارى و سىياسى و نەتەوھىيى يى خۇ بدەت.
٥. نەيىنى يىئن (ى.ن.ك) بپارىزىيت و راستيان ژى نەفەشىرىت.
٦. بەرەۋانىيى ژ بەرnamە و سىاسەت و سەروھىرى يىئن (ى.ن.ك) بکەت.
٧. بەرژەوەندىيىا (ى.ن.ك) بىيختە سەر بەرژەوەندىيىا خۇ و بەرژەوەندىيىا گەل و尼ىشمانى ب سەر ھەمموو بەرژەوەندىييان بىيختىت.
٨. ھەول بىدەت دۆست و لايەنگر و دەنگەدران بۇ (ى.ن.ك) پەيدا بکەت.
٩. پاراستانا سەرورىيا ياسايى و مافىن مەرۋەقى و ژىنگەھى ب ئەركى خۇ بىزانىت.

٥. مووچەيى ھەيغانە يى ھەممو ئەنەندامىن كو كادريىن پىشەيىنه، دى ب گۈرەدى سروشتى كارى وان ھىتەدان، ھەممو مافىن وان، ب بەرچاڭ ودرگرتتا يەكسانىيى دى بۇ ھىنە دابىنكرن و ب گۈرەدى نەساخى و تەمهنى دى ھىنە خانەنىشىنكرن.
٦. ئەنەندامىن گەلهك سالان ئەندام و خزمەتەكا زۆر بۇ (ى.ن.ك) كرييە، ب گۈرەدى بەرnamە يەكى تايىبەت، كو كۆميتا سەركىدايەتىيى ژى بەرپرسىيارە، ژ لايى ماددى و مەعنەويقە، دى رېزلى ھىتەگرتن.
٧. ئەندامى مافى بەرەۋانىيىكىنى ژ خۇ ھەيە.

ماددى ٩ : ئەرکىن ئەندامى

١. دلسۆزانە بۇ جىبەجىكىرنا ئامانجىن (ى.ن.ك) خەباتى بکەت.
٢. ئىكەتىا پىزىن (ى.ن.ك) بپارىزىيت.

۲. ههلاویستنا ئەندامەتىي: ب بەرددوامبۇونا ئەندامى ل سەر خەمسارى و پىشىلكارىي، پشتى سەرنج راکىشانى و ل سەر پىشنىارا مەلبەندى، مەكتەب رىكخستان د شىت برىارا ههلاویستنا ئەندامەتىيا وي بۇ ماوى (٦٣) هەيقان ل دووف پىشىلكاريا وي، دەربىيختى.

۳. پله نزمىرن: پشتى سەرنج راکىشان و ههلاویستن و بەرددوامبۇونا ئەندامى ل سەر پىشىلكارىي، ل دووف قەبارى پىشىلكارىي، ب پىشنىارا مەلبەندى، مەكتەب رىكخستان د شىت برىارا پله نزمىرنما وي، بىدەت.

٤. دەرئىيختىن:

ئەگەرین دەرئىيختىنى:

- ئەندام د قان بواراندا دەھىتە دەرئىيختىن:
١. كاركىن دىزى بەرژەندىيىن بلندىيىن گەل و نىشتمانى.
  ٢. پەيوەندىكىن ب هەر لايەكى دى يى سىياسى.

١٠. دەۋىت هەيقانە ھەموو ئەندام ئابۇونەيىن ئەندامەتىي بىدەن و مەكتەب رىكخستان رىسایىن تايىبەت ب چەوانىيىا وەرگرتى دەردئىيختى.

ژەستادان ئەندامەتىي و سزادان

ماددى ١٠

ئەندام ژ ئەندامەتىيىا (ى.ن.ك) د كەفيت ب ئەگەرلى: مەن، ھىلان يان دەرئىيختىنى.

ماددى ١١: سزادان و جۇرىن وي

١. سەرنج راکىشان: كۆمۈتە و مەلبەند ل سەنورى چالاڭى يىن خۇ، هەر ئىك ل دووف ئاستى خۇ د دەمىن پىدەپىدا، د شىن ب نېھىسىن سەرنجا هەر ئەندامەكى راپكىشىن، كو خەمسارى و پىشىلكارى د كاركىننىدا كربىت، يان كارەكى وەسان كربىت كو يى هەزى وي سزاپى بىت.

۲. کارکرن دژی سیاسه‌تا (ى.ن.ك) و ههولدان بۇ تىيکدانا رېزىن وى.

۴. بەرژەوەندىيىا خۆ يا تايىبەت ب سەر بەرژەوەندىيىا (ى.ن.ك) بىيخت.

۵. دەرىئىخسەنا نەھىنى يېن (ى.ن.ك).

۶. کارکرن دژى كاندىد و بەرnamى (ى.ن.ك) د ھەوا ھەلپارىدىندا.

۷. ژ پەيرەو پروگرامى (ى.ن.ك) لابدەت.

۸. ھەنداھەك د ھەر پلهىەكى دا بىت، تاوانەكا ھەتكەر (الجرائم الخلق بالشرف) ئەنجام دابىت و ب پريارەكادادگەھى هاتبىته سەلاندىن، مافى ئەندامەتىي دى ژى ھىيته ستاندىن.

ماددى ۱۲:

پريارا دەرىئىخسەنلى دى ژ كۆمۈتىسا سەركىرىدەتىي دەركەفىت.

ماددى ۱۴:

كۈنگەرە بلندتىرىن دەسىھلاڭتا (ى.ن.ك) ھ، كو ھەرسى سالان جارەكى دى ھىيته بەستن و پىدەفييە كۈنگەرە بەيت ل ھەيغا (۲۰۱۳/۱۰) بەييە بەستن.

ماددى ۱۳:

۱. ئەگەر سزادان ل دووف دىتنا ئەندامى نەيا ۋەوا بىت، وى مافى ھەى داخوازا فەكۈلىنى ژ ئۆرگانىن بلندتىر و كومسيونا سكالا و فەكۈلىنا ئەنجوومەننى ناوهند بکەت.
۲. ھەنداھەكى پىشتر رېزىن (ى.ن.ك) ھىلابن يان ئەندامەتى ژ دەست دابىت، ژبلى وان يېن تاوانىن ھەتكەر ئەنجامداين، مافى داخوازكرنا ئەندامەتىي ھەيە.

سېيىھەم: كۈنگەرە:

ماددی ١٥:

ه. سکرتیری گشتی، ب راویز گەل ئەنجوومەنی سەرگردایەتی، (١٢٠) ئەندامىن كۈنگەرە دى ھەستىشان كەت.
و. ب كىمى ٢٠٪ ئى زەيزەيا ئەندامىن كۈنگەرە دى زەنان پېكھىت.

ز. كومسيۇنا بالا (ئامادەكارا كۈنگەرە) دى رەيزەيدەكى زەندامىن كۈنگەرە بۇ فراكسيۇنا ئىكەتى نىشتمانى ل پەرلەمانى كوردىستانى و عىراقى و وەلاتىن دەرفە و وزير وبالىۋۇز و دام و دەزگايىن حكومى و رېكخراوىن دى، دىاركەت.

ح. هەموو ئەندامىن دى، دى ب رېكا ھەلبىزادنان ھىنە دىاركەن.

ماددی ١٦:

دشىاندایە (١٠٠) چاڭدىر ژ كەسانىن پسپۇر د بوارىن جوداجودادە، ب بىيارا سکرتیرى گشتى و ب راویز دگەل

زېھر ھەر رەوشەكا ھەبىت، نابىت ژمارا گشتى يَا ئەندامىن كۈنگەرە ژ (١٠٠) ئەندامان دەربازبىت (پېشنىارەكا دى زى ھەيە كو ژمارا ئەندامان نەھىتە دىاركەن) ئەندامىن كۈنگەرە پېك دەھىن ژ:

أ. نويىنەرین رېكخستىنى كو دى ب ھەلبىزادن بن، ب گورەدەن دىاركەن.
ب. ئەندامىن كۆميتا سەرگردایەتى و ئەنجوومەنی ناوهند.

ج. ئەندامىن بەرئى يىن مەكتەبا سىاسى و كۆميتا سەرگردایەتى.

د. ئەندامىن مەكتەب و دەزگا و پېشىمەرگەھىن (١٩٧٦)، پېشىمەرگەھىن دىرىين، زىندانى يىن سىاسى، رېكخستىنىن دىرىين، پارتىزان و كىم ئەندامان، بى ھەلبىزادن ل دووف وى رېزا بۇ دەھىتە دىاركەن، دى بىنە ئەندام.

ماددی ۱۸ :

ژبه‌ر هر ئەگەرەکى، دشياندا نەبىت گۈنگەرە د دەمى
خۇدا بەھىتە بەستن، تىنى پلىنيوم دشىت بۇ ماوى (۶-۲)
ھەيچان و بۇ ئىك جار كۈنگەرە پاش بېخىت، ئەگەر د فى
ماوهيدا نەهاتە بەستن، سەركىزىمەتلىك دى رەوايەتىيَا
(شەرعىيەتا) خۇ ژ دەست دەت.

ماددی ۱۹ :

۱. ئەگەر پىز ژ نىقا سەرجەمى ئەندامىن كۈنگەرە د
كۈنگەريدا ئامادەبۇون، ھنگى كۈنگەرە دى رەوايەتىيَا
پېدىشى وەرگرىت.
۲. پەسەندىكىرنا رايپۇرتان و بېپاردان د كۈنگەريدا، دى ب
زۆرىنەيا ساده بىت.

ماددی ۲۰ : نەرك و دەسەلاتىن كۈنگەرە

۱. ھەلبىزادىندا سىرىتىرى گشتى.

كۆميتا سەركىزىمەتلىك دى رەوايەت كاروبارىن
كۈنگەرە، بەھىنە داخوازكىن، كۆمەتكەن دەنگىدانى نابىت.

ماددی ۱۷ :

۱. كۆمسيونەك ب نافى كۆمسيونا بالا يى ئامادەكارىدا
كۈنگەرە ب بېپارا كۆميتا سەركىزىمەتلىك دى هىتە
پېكئىنان.

۲. بەرى كۈنگەرە ب شەش مەھان، كۆمسيونا بالا يى
ئامادەكارىي ب ھەۋكارى دگەل دەزگايى ھەلبىزادىن، دى
بەرھەفى يىن پېدىش بۇ كۈنگەرە كەن.

۳. كۆمسيونا بالا يى ئامادەكارىي و دەزگايى ھەلبىزادىن
ژ پېداچوونا لىستا نافىن ئەندامىن ھاتىنە ھەلبىزادىن و
دەسىنىشانكىن، ب گۆرە پېۋەرىن دېھىزەن دەرىپەن دەسىنىشانكىن
دياركىن، بەرسىيارن.

ماددی ۲۱: کونگری نهائی

۱. کونگری نهائی د وی دهمیدا دی هیته بهستن، کو قهیرانه کیان روودانه کا گرنگ بھیته پیش.
۲. ل سهر داخوازا سکرتیری گشتی کیان ۴/۳ ژ نهندامین کومیتا سه رکردايیتی کیان ۴/۳ ژ نهندامین نهنجوومه‌نى ناومند، کونگری نهائی دی هیته بهستن.
۳. دهمی بهستنا کونگری نهائی، ب کیماتی ب هېفهکی بهرى کونگره، دی هیته دیارکرن.
۴. کونگری نهائی، هەمان دەسەلاتا کونگری نهائی ھەبە.
۵. نهندامین کونگری نهائی بى بهرى، دی بنه نهندامین کونگری نهائی.

۲. هەلبزاردندا کومیتا سه رکردايیتی و نهندامین نهنجوومه‌نى ناومند.

۳. هەلسىنگاندن و پەسەندىرىنا راپورتا گشتى ياسى سکرتیرى گشتى.

۴. پىداچوون و دەستكارىكىن و پەسەندىرىنا پروگرام و پەيرەوى نافخۇ.

۵. هەلسىنگاندندا سياسەتا (ى.ن.ك) دنافبهرا هەردۇو كونگراندا و بېياردان ل سهر سياسەتا نوى ژ بۇ چەسپاندىنا رېبازا (ى.ن.ك).

۶. گەنگەشەكىرنا وان پرسىن كونگرە ب پىدە دزانىت بېيارى ل سهر بدەت.

۷. بېياردان ل سهر سکالا و پىشنىيارىن هاتىنە پىشكىشىكىن.

۸. هەلسىنگاندندا كاروبارىن حکومەتى.

۹. دەرئىخستنا راگەهاندىدا دووماهىي.

چوارم

پیکهاتا کۆمیتا سەرکردایەتى (ئەنجۇومەنلىق سەرکردایەتى)

ماددى ٢٣ :

کۆمیتا سەرکردایەتى ژ سکرتىرى گشتى و ئەندامىن
کۆمیتا سەرکردایەتى پىكدهىت.

سکرتىرى گشتى

ماددى ٢٤ :

سکرتىرى گشتى ل كۈنگەرە ب شىوه يەكى راستە و خۇ
دئى هييته هەلبىزادن.

ماددى ٢٥ : مەرجىن خۇ كاندىدكىنى بۇ پۇستى سکرتىرى گشتى

1. تەمەنلىق وى ژ (٤٠) سالان كىمەت نەبىت.

ماددى ٢٢ : كۆمبۇونا بەرفەھ (پلىنيوم)

1. ب مەرەما پىداچۇونا كاروبارىن (ى.ن.ك) و وەرگرتنا
بىرۋايىن پەزىيا ئەندامىن بەرپرس و ل سەر داخوازا
سکرتىرى گشتى يان ٢/٣ يا ئەندامىن كۆمیتا سەرکردایەتى
يان ٣/٢ يا ئەندامىن ئەنجۇومەنلىق ناوهند، پلىنيوم دى ھىيته
بەستن.

2. پشکدارىن پلىنيومى پىكدهىن ژ: سکرتىرى گشتى،
كۆمیتا سەرکردایەتى، ئەنجۇومەنلىق ناوهند، ئەندامىن
مەكتەب و دەزگايىان و ئەنجۇومەنلىق مەلبەندان.

3. ھەموو دەسەلاتىن كۈنگەرە ھەينە ژىلى گوھۇرینا
پرۇگرام و پەيرەوى و سکرتىرى گشتى.

4. د شىيت ٢/١ ژ ئەندامىن كۆمیتا سەرکردایەتى و
ئەنجۇومەنلىق ناوهند بگوھۇرىت.

ماددى ٢٧ : ئەرك و دەسەلاتىن سكرتىرى گشتى

١. بەرپرسە ژ جىبەجىكىندا بېرىار و سياسەتىن (ى.ن.ك.).
٢. جىڭران بۇ خۇ، ژ ئەندامىن كۆميتا سەركىرىدەتى دىاردىكەت دەشىت پشکەكى ژ دەسەلاتىن خۇ بەدەتى.
٣. كاندىدىن دەستەيَا كاگىرى بۇ كۆميتا سەركىرىدەتى پىشنىاردىكەت.
٤. دەھەموو كور و كۆمبۈونىن سياسىدا، نوينەراتىا (ى.ن.ك) دكەت.
٥. بېرىارا داناندا ئەندامىن كۆميتا سەركىرىدەتى و بەرپرسىن دەزگايىان دېۋستىن واندا دەردئىخىت.
٦. ژ جىبەجىكىندا بېرىارىن كۆنگەرى و ئەنجومەننى سەركىرىدەتى بەرپرسىارە.
٧. سەرۋاتىا كۆمبۈونىن كۆميتا سەركىرىدەتى دكەت.
٨. داخويانىا ب ناڭى (ى.ن.ك) ددەت.

٢. ناڭ و ناڭ و دەنگ سەنگىن بىت و د بوارى سياسىدا يى شارەزا بىت و خزمەتا گەل و وەلات و (ى.ن.ك) كربىت.

٣. ب كىماتى ماوى (١٠) سالان ئەندامى (ى.ن.ك) بىت.

ماددى ٢٦ : ھەلبىزادىن سكرتىرى گشتى

١. ئەگەر تەنها ئىك كاندىد ھەبوو بۇ پۇستى سكرتىرى گشتى، راستەو خۇ ئەو دى بىتە سكرتىرى گشتى.
٢. ئەگەر دوو كاندىد يان پىز بۇ فى پۇستى ھەبوون، ب زۇرىنەيَا رەھا يَا دەنگىن ئەندامىن كۆنگەرى دى ھىتە ھەلبىزادن، ئەگەر كەسەكى ژ قان زۇرىنەيَا رەھا ب دەستخۇفە نەئىنا، (٢) كاندىدىن پىزىا دەنگان ب دەستخۇفە ئىناین، دى چىنە ھەلبىزادىن ئەو دى ھىتە دەنگان ب دەستخۇفە بىنیت، ئەو ب سەركەفتى دى ھىتە دانان.

ماددی ٢٨ :

١. ل بارودوخت ل سه‌رکارنه‌مانا سکرتیری گشتی ژبه‌ر هه‌ر ئه‌گه‌ره‌کا هه‌بیت، د ماوی (٢) هه‌یقاندا دفیت کونگری نه‌ئاسایی بهیته به‌ستن.
٢. جیگری سکرتیری گشتی تا به‌ستنا کونگری نه‌ئاسایی، دی ئه‌رکی سکرتیری گشتی جیبه‌جی که‌ت.

کۆمیتا سه‌رکردایه‌تى

ماددی ٢٩ :

١. کونگره، ئه‌ندامین کۆمیتا سه‌رکردایه‌تى کو ژ(٥٠) ئه‌ندامان پیکدهیت، هه‌لدبژیریت، ژ وان، (٤٥) ئه‌ندام (ب سکرتیری گشتبه) دهیته هه‌لبژاردن و (٥) ئه‌ندام ل سه‌ر داخوازا سکرتیری گشتی، ژ لایی کۆمیتا سه‌رکردایه‌تىي فه دهیته دیارکرن. هه‌روهسا کونگرە (٥) ئه‌ندامین يه‌دك (احتیاط) ل دووف ریزبەندیي ده‌نگان دیار دكهت.

٩. ئه‌ندامه‌کى کۆمیتا سه‌رکردایه‌تى و دکو ئاخفتنکه‌رى

کۆمیتا سه‌رکردایه‌تى دی ده‌ستنيشان كه‌ت.

١٠. ژ ریکخستنا کاروبارین دارايى، داهات، سه‌رپه‌رشتیكىندا ده‌زگايى چا‌فديريا دارايى و ده‌زگايىن تايي‌هت، به‌پرسه.

١١. ده‌مى و دکه‌هفييا ده‌نگان د کۆمیتا سه‌رکردایه‌تىي، سکرتیری گشتی ل ج لا بیت، ئه‌و لا ب زورينه دهیته دانان.

١٢. سه‌رپه‌رشتیي سه‌رجه‌م په‌يوه‌ندى يېن کوردستانى و نيشتمانى و نېقدەولەتى دكهت.

١٣. دشیت ئه‌نجوومه‌نەكى راوی‌ژكارىي ژ(٥) كەسان دابنیت.

١٤. راپورتا گشتى بو کونگره‌ى و پلينيومى ئاماده دكهت.

٢ - ٢٠٪ ئۇندامىن كۆميتا سەركىزىتىي دى ڙن
بن.

٢. خۇكىنلىكلىرىن بۇ كۆميتا سەركىزىتىي دى ب
شىوهىي تاك بىت.

ماددى ٣٠ :

دېلىت كاندىدى كۆميتا سەركىزىتى ئەڭ مەرجىن ل
خوارى تىئىدا هەبن:

١. تەمنى وى ژ (٢٥) سالان كىيەت نەبىت.

٢. ناڭ و ناڭ وەنگىن وى دباش و پاقزىن، ئاستى
خويىندەوارى و ھشىارىا وى ياسىي گونجاي بىت.
٢. ھارىكاريا رېيىما بەرئى نەكربىت.

ماددى ٣١ :

ھەلبىزادىن ئۇندامىن كۆميتا سەركىزىتىي دى ب
زۇرىنه يا دەنگان بىت.

ماددى ٣٢ : ئەرك و دەسەلاتىن كۆميتا سەركىزىتى:

١. كۆميتا سەركىزىتى د بوارى جىبەجىكىن ئەركىن
(ى.ن.ك) دا، د نافبەرا دوو كۈنگۈراندا، بلندترىن دەسەلاتە.

٢. جىبەجىكىن و پىداچوونا بېيار و راسپاردىن د
نافبەرا ھەردۇو كۈنگۈراندا.

٣. دارشتىن سىاسەتا گشتى ل سەر ئاستى ناخخۇ و دەرفە
و گەشەپىدانا پەيوەندى يىن (ى.ن.ك) دگەل لايەنин
دىدا.

٤. دانانابەرnamە وپلانىن پىلدە بۇ پىشكدارىكىن د
ھەلبىزادىن گشتىدا وچەوانىيە ھەۋپەيمانىا دگەل لايەنин
دىدا.

٥. دامەزراندىن بۇردىكى راۋىزكارى ژ كەسانىن پىسپۇر و
شارەزا بۇ مفاوەرگەتن ژ شىيانىن وان د دەمىن پىلدەيدا.

٦. دانانابودجە ياسالانە بۇ مەكتەب و دەزگایان، ل
دووف شىان و پىلدەيىان.

ماددى بكاربينيت يان د ههر چالاکييهكا بازرگاني يان
پرۆژه‌كى ئابووريدا هاوبهش بيت.

ماددى ٣٥ :

ئەنجوومەننى سەركىدايەتى د شىت ب رىزا ٢/٢ ژ
دەنگىن ئەندامىن خۇ هەر ئەندامەكى پىشىلكارىن د
پەيرەوى نافخۇ يى (ى.ن.ك) وپەيرەوى كارى ئەنجوومەننى
سەركىدايەتىيىدا بىكت، سر(تەجميد) بىكت.

٧. دياركىنا پەيوەندى يىن د نافبەرا حزب و
حکومەتىدا.

٨. ژبلى ئەف دەسەلاتىن ل سەرى، كۆميتا سەركىدايەتى
دئ وان دەسەلاتىن دى بىرىقەبەت ئەۋىن د ۋى پەيرەویدا
پى ھاتىنه دان.

ماددى ٣٣ :

١. كۆميتا سەركىدايەتى دوو ھەيغان جارەكى كۆمبۇونا
خۇ يَا ئاسايى دىكت.

٢. ل سەر داخوازا سكرتىرى گشتى يان ل سەر داخوازا
ب كىماتى نىشا ئەندامىن كۆميتا سەركىدايەتى، دشىت
كۆمبۇونا نەئاسايى بىكت.

ماددى ٣٤ :

بۇ ئەندامى كۆميتا سەركىدايەتىي نىنە دەسەلاتا خۇ
بۇ ھىج چالاکييهكا بازرگانى ژ بۇ ب دەسقەئىنانا مفایەكى

مهکته با سیاسی

ماددی ٣٦:

ا. پېکھاته: مهکته با سیاسی ژ (١١) ئەندامىن كۆميتا سەرگردایەتى پېكەھىت، كو سکرتىرئى گشتى كاندىد دكەت و كۆميتا سەرگردایەتى دەنگان ل سەر ددەت.

ب. ئەرک و دەسەلاتىن وى:

أ. جىبەجىكىرنا بېيار و راسپاردىن كۆميتا سەرگردایەتى، د نافبەرا دوو كۆمبۇناندا.

ب. سەرپەرشتىكىرن و رېنمايىكىرن ئۆرگانىن حزبى، نەخشەدانان بۇ گەشەپىدان و ھەلسەنگاندىن ئۆرگانان ژ لايىن رېكخراودىي، سیاسى، فكىرى و جەماوەرىشە.

ج. گەشەپىدانا پەيوەندى يىن (ى.ن.ك) دگەل لايەنин دى .

د. سکرتارىيەتەكى ژ (٢) كەسان ب سەرپەرشتىيا ئەندامەكى سەرگردایەتى بۇ برېقەبرنا كاروبارىن پۇستە و بىريارىن مهکته با سیاسى و ئۆرگانىن (ى.ن.ك) پېكەھىتىنەت.

٢. دەستەيا كاگىپرى:

أ. سکرتىرئى گشتى (٣) ئەندامىن مهکته با سیاسى بۇ پېكەھىنانا دەستەيا كاگىپرى ديار دكەت، كو ئىك ژ وان دى بىتە بەرپرس، بۇ جىبەجىكىرن و دووفچوونا بىريارىن مهکته با سیاسى و برېقەبرنا كارى رۇزانە يى مهکته با سیاسى.

ب. نابىت كاگىپرى هىچ پۇستەكى دى وەرگرىت.

پینجهم:

ئەنجوومەننى ناوهندى

٥. نابىت تەمەنلى ئەندامىن ئەنجوومەننى ناوهند ئ (٢٥) سالا كىمتر بىت.
٦. سكرتير و سكرتارىيەتا ئەنجوومەننى ناوهند هىچ پۆستەكى دى وەرناگرن.
٧. نابىت ئەندامىن ئەنجوومەننى ناوهند ل ج ئۆرگان و دەزگايىن دى يىنن (ى.ن.ك) بەرپرسايىتى ھەبىت يان كاربىكەن.

ماددى ٣٨ :

پەيوەندى يىن سكرتير ئەنجوومەننى ناوهند يىن ئۆرگانى، راستەخۇ دگەل سكرتير گشتىنە و ل سەر داخوازا سكرتير گشتى و دەدمى پىدفيدا، ئەو داشىت پشدارىي د كۆمبۈونىن مەكتەبا سىاسيدا بىكەت.

ماددى ٣٧ : پىكھاتا ئەنجوومەننى

١. ئەنجوومەننى ناوهند ئ (١٠١) ئەندامان پىكىدھىت، كو (٨١) بەلبىزاردن دېنە ئەندام و (٢٠) ئەندام ئ لايى سكرتير گشتىقە، ب بەرچاڭىرىتى دەفهرىن جودا جودا و پىقەرىن كەسايىتى و پىسپۇرى و شارەزايىا ھەممە جۆر، دەپىنە دىياركىن.
٢. رېزا ڙنان ل ئەنجوومەننى ناوهند نابىت ئ (٢٠٪) ئ كىمتر بىت.
٣. ئەنجوومەننى ناوهند د ناف ئەندامىن خۇدا سكرتيرەكى و دوو جىڭرا و بىياردەرەكى ھەلبىزىرن.
٤. نابىت تەمەنلى سكرتير ئەنجوومەننى ناوهند ئ (٤٠٪) سالا كىمتر بىت.

ماددی ٣٩ : ئەرك و دەسەلاتىن ئەنجوومەنى ناوهند

٦. ل سەر داخوازا ٢/٢ يا ئەندامان بۇ ھەيە داخوازا بەرپرسى ھەر ئۆرگانەكى بۇ پرسىيار ڙىكىن و دېقچۇنى بکەت.
٧. ئەو رىككەفتىن گرنگ يىن پەيوەندى ب پرسىين نەتهودىي و چارەنقيسىز و بەرژەوەندىيى بالا يا (ى.ن.ك) و ھەۋەپەيمانىيەتا ھەلبىزاردىنان قەھەي، كو كۆمىتا سەركىدايەتى ب شىۋىدەكى دەستپىكى ئىمزا دكەت، پشتى رەزامەندىيىا ٢/٢ يا ئەنجوومەنى ناوهند، كار پى دھىتەكرن.
٨. پەسەندىكىندا لىستا كاندىدان بۇ ھەلبىزاردىن گشتى و ئەنجوومەنى پارىزگەھ و بازىرەقانىيىا و ئەنجوومەنىن خۆجە.
٩. پەسەندىكىندا پەيرەوى كارى مەكتەب و دەزگايىان.

١. ئەركى چاڭدىرىكىندا چالاڭى و كار و بىزافىن ئۆرگانان و دەرىيەخستنا رىسايىن تايىبەت بۇ چەوانىيا رىكخستنا كاروباران د ستۆيى وى دايىه.
٢. پەيرەوى كارى بۇ خۇ دادنىت.
٣. ج ئەندامەك بىيى رەزامەندىيىا ئەنجوومەنى ناوهند نابىتە ئەندام مەكتەب.
٤. ب زۆرينە يادنگان و دەدمى پىدەفيدا، دشىت ھەر ئەندام مەكتەبەكى سر (تەجمىد) بکەت يان ئەندامەتىيى ژى وەربگرىت.
٥. بۇ ئەنجوومەنى ناوهند ھەيە ب نېيسىن داخوازا رۇنگىنى، دەربارە ھەر پرسەكا ھەبىت، ژ ھەر ئۆرگانەكى بکەت، ھەروەسا د چارچۈقى ئۆرگانىن خۆدا، بۇ ھەيە نويىنەران بۇ ھەر ئۆرگانەكى بەنېرىت.

ماددی ٤٠:

٢. دهمنی په یدابوونا ڤالاتی د ژمارا ئەندامین ئەنجوومەنیدا، ب زۆرینەيا دەنگان ژئەو كەسین ل كۈنگەرەي دەنگ ئىناین، جە دھىتە پېرىكىن.

ماددی ٤٢:

ئەڭ كومسيونىن ل خوارى دى ب سەر ئەنجوومەننى ناوهند فە بن و راپۇرتىن وەرزى دى ھەبن:

١. كومسيوننا مافىن مەرقۇ.
٢. كومسيوننا دەستپاكى.
٣. كومسيوننا سکالا و فەكۈلىنى.
٤. كومسيوننا پەيرەوى ناخخۇ.
٥. بۇ ئەنجوونى ناوهند ھەبى، ل دووف پېيدىقى، كومسيونىن پېپۇر دابىمەززىنەت.

ھەر ئەندامەكى ئەنجوومەننى ناوهند، د چارچۈقى پەيرەوى ئەنجوومەنیدا، ئازادىيا تەمام يا راپەدىرىنى ھەبى، ژ لايى بىرورا و بۇچۇونىن ويقە، د ئەنجوومەنیدا ھىچ بەرساتىيەك ناكەفيتە سەر.

ماددی ٤١:

١. دهمنی پەيرەوى ناخخۇ يى (ى.ن.ك) و پەيرەوى ئەنجوومەننى ناوهند، ژ لايى سكرتىر يان ئەندامىن سكرتارىيەتى يان ھەر ئەندامەكى ئەنجوومەننى ناوهند فە ، دھىتە پېشىلەرن، ب زۆرینە يا ٢/٢ يا دەنگىن ئەندامىن ئەنجوومەننى ئەندامەتىا وى د ئەنجوومەنیدا دھىتە ھەلاويستن.

ماددی ٤٣:

۲. فەکۆلين و بىرياردان ل سەر وان كىشىن كۆميتسەركردایەتى يان ئەنجوومەنى ناوهند يان مەكتەب و دەزگا بۇ دەھنېرن.

ماددی ٤٦:

كومسيونا پەيرەوى ناخخۇز (٥) ئەندامىن ئەنجوومەنى ناوهند پىكدهىت و ئەركى وان دى يى پىكھاتى بىت ز:

١. چافدىرىيىكىرنا راددى گۈنجانا بىريار و رىسايىن پىادەكرى دكەل ماددىن پەيرەوى ناخخۇز يى (ى.ن.ك.).
٢. شروقەكرنا پەيرەوى ناخخۇز ب ستويى خوقە دگرىت.
٣. نفيسينا رەشنقىسى پەيرەوى پىشىياركرى بۇ كۈنگۈز داھاتى.
٤. چافدىرىيىكىرنا رەوشى كاروبارىن ئۆرگانان و دىفچۇونا كاروبارىن وان و فەكۆلين ل سەر كىماسى يىن وان.

ماددی ٤٤:

كومسيونا دەستپاكى ز (٥ تا ٧) ئەندامان پىكدهىت و ئەركى چافدىرىيىكىرنا، خراب بكارئىنانا پۆستان ز بۇ بهرژەندىيىن تايىبەت، ب ستويى خوقە دگرىت و مفای ز راپورتىيىن چافدىرىيا دارايى و ليژنېن فەكۆلينى وەردگرىت.

ماددی ٤٥:

كومسيونا سكالا و فەكۆلينى ز (٣) ئەندامىن ياسابى يىن شارەزا پىكدهىت و ئەركى وان دى يى پىكھاتى بىت ز:

١. ئىكلاكىن و بىرياردان ل سەر كىشه و سكالايان ئەندامان.

شەشەم:

مەكتەب و دەزگا

ماددى ٤٧:

١. بەرپرسىن مەكتەب و دەزگاييان، دى ئەندامىن سەركىرىدەتى بن.
٢. بەرپرسى مەكتەبى ل دەمى پىدىقى دشىت ئىك ژ ئەندامىن مەكتەبى وەكو هارىكار بۇ خۆ ديار بکەت.
٣. نابىت بەرپرسىن مەكتەب و دەزگاييان ج كارىن دى هەين.
٤. بەرپرسىن مەكتەب و دەزگاييان ل بەرامبەر دەستەيا گارگىرى بەرپرسىارن.
٥. ھەر مەكتەب و دەزگايىھەك دى پرۇزى پەيرەوەكى كارى بۇ خۆ دانىن كو دگەل پەيرەوى ناقخۇ يى گونجاي بىت و پىدىقىيە ژ لايى ئەنجوومەننى ناوەند ۋە بهىتە پەسەندىكىن.

ماددى ٤٨:

مەكتەب و دەزگا

١. مەكتەب رېكخىستان.
٢. مەكتەبا دارايى و ئىدارا گشتى.
٣. دەزگايى چاڤدىريا دارايى.
٤. مەكتەبا رېكخراوىن ديموكراتى.
٥. مەكتەبا شەھيدان.
٦. دەزگايى خزمەتا پىشىمەرگەھ و تىكۈشەرىن دىرىن.
٧. مەكتەبا پەيوەندى يىن گشتى.
٨. دەزگايى ھەلبىزادنان.
٩. مەكتەبا راڭەھاندى.
١٠. مەكتەبا چاڤدىرى و دىفچۇونى.
١١. مەكتەبا كۆمەلایەتى.
١٢. ئەكاديمىيا ھشىيارى و پىيگەھاندىنا كادران.

ماددی ٤٩:

١. مهکتهب يان دهزاگا ژ چهند ئەندامەكان پىيكتەھىت كو بەرپرسى مەكتەبى ل دووف بوارى پسپۇرىي كاندىد دكەت.
٢. كاندىدكىرنا ھەر ئەندامەكى بۇ پۇستى ئەندام مەكتەب يان دهزاگايى، دى ب نقيسارەكى بىت كو بەرپرسى مەكتەبى، ژ بۇ رەزامەندى وەرگرتەن ئاراستە ئەنجوومەننى ناوەند دكەت.
٣. ئەگەر ئەنجوومەننى ناوەند ئەو كاندىدە رەتكىر، مەكتەبى يان دهزاگاي ماھى هەي داخوازا خۇ دووبارە بکەتەقە.
٤. ئەگەر بۇ جارا دووئ ئەنجوومەننى ناوەند داخوازا وان رەتكىر، بېيارا ئەنجوومەننى ناوەند پلا دووماھىي و قەبر وەردىرىت.

٦. ھەر مەكتەب و دەزگايىك، بۇ گەنگەشەكرنا ئەركىن خۇ ودانانا نەخشىن گونجاي ژ بۇ پىشىخىستنا دام و دەزگايىن خۇ، دى كۆنفرانسىن سالانە گىرن.

٧. ئەگەر بەرپرسى مەكتەبەكى يان دەزگايىكى دەست ژ كارى خۇ كىشا و دەست ژ كاركىشانا وي هاتە پەسەندىرن، هەتا وي دەمى كۆميتا سەركەدا يەتى بەرپرسەكى نوى بۇ مەكتەبى يان دەزگاي دادنىت، ھارىكارى وي دى كاروباران بىرېقەبەت.

٨. ھەر مەكتەب و دەزگايىك دشىت ئەنجوومەنەكى بىڭ بىنېت.

٩. ھەر مەكتەبەك، د دەمى پىىدىغا، دشىت شىرتكارەكى بۇ خۇ دانىت.

ماددی ٥١ : ئەپك و دەسەلات

١. رابهارايەتىكىرنا راستەوخۇ يا رېكخستنى ز لايى رېكخراوهىي، سىاسى وچالاڭى يىين جەماوەرىيە.
٢. هەلسەنگاندىن رېكخستنى ز ھەممۇ لايانقە.
٣. پىشىياركرنا ۋەكىرنا مەلبەندىن نوى و ئېكخستنا (تىكەلكرنا) مەلبەندان، بۇ كۆميتا سەركارىدایتى.
٤. دەرئېيختىنارىنمايىن پېيدىش بۇ چەوانىيىا پېكىننانا كۆميتە و كەرت و بازىندا يان ھەر ئۆرگانەكا دى يا پېيدىشى.
٥. پۇلىنكرنا (تصنيف) ئەندامان ل دووف پله و ئەركىن وان.

ماددی ٥٢ : ئەنجوومەنى مەلبەندى

١. ئەنجوومەنى مەلبەندى بلندترین دەسەلاتە لە مەلبەندان، ئەركىن وان بجهىنانا نەخشى گشتى يى رېكخستنەتىيە و چالاڭى يىين (ى.ن.ك) بىرىقەدەبەت.

مەكتەب رېكخستان

ماددی ٥٠ :

١. مەكتەب رېكخستان بلندترین دەسەلاتا رېكخستنەتىيە، ئەپكى بىرىقەبرىن ئۆرگانىن رېكخستنى و داناندا نەخشىن گشتى ب ستۆيى خۆفە دەگرىت و ژ (٩) ئەندامان پېكىدەت و (٢) ژ وان دى ژن بن.
٢. ئۆرگانىن مەكتەب رېكخستان ئەۋەنە: (مەلبەند، كۆميتە، كەرت يان بازنى جوگرافى)، ھەوەرسا ھەر ئۆرگانەكا دى كو مەكتەب رېكخستان ب پېيدىشى بىزانتىت.
٣. مەكتەب رېكخستان د بوارى رېكخستانىدا بلندترین دەسەلاتە.
٤. مەكتەب رېكخستان ژ ۋان بەشان پېكىدەت: رېكخستان، چاۋدىرى و هەلسەنگاندىن، ئامار، كاگىزى و دارايى، راگەهاندىن و رووناكىرى.

٦. مەلبەند ژ فان بەشان پىكىدھىت: (رېكخىستن، چاڭدىرى و ھەلسەنگاندن، كارگىرى و دارايى، ئامار، پەيوەندى، رووناكبيرى و راگەهاندن).
٧. مەلбەند دشىت پىشىيارا فەكىنا كۆمىتە و كەرتىن نوى بۇ مەكتەب رېكخىستن بکەت.

ماددى٥٣: كۆمىتە

١. كۆمىتە ژ جەند كەرتەكان يان چەند بازنىيەكان پىكىدھىت و ئەرپىكى وان ئەوه دسنوورى خۇدا سەرپەرشتىيا چالاڭى يىين (ى.ن.ك) بکەن.
٢. كۆمىتە دشىت پىشىيارا فەكىنا كەرت و بازنىيەن نوى بکەت بۇ مەلбەندى.
٣. ئەنجوومەن كۆمىتى پىكىدھىت ژ: بەرپرسەك و دوو كاگىرەن و بەرپرسىن كەرتان يان بازنان كوبەللىرى دەھىنە دىاركىن.

٢. ئەنجوومەن پىكىدھىت ژ: بەرپرس+ جىڭر+ كاگىرەن مەلбەندى+ بەرپرسىن كۆمىتەن، ژىلى بەرپرسى مەلбەندى (كۈنىتەندا سەركەرىدەتى بىت) ھەموول كۆنفرانسى مەلбەندى دەھىنە ھەلبىزادەن.

٢. بەرپرسى مەلбەندى بەرپرسە ژ رېقەبرى كاروبارىن رېكخىستىن ل سەنۋەردى دەسەلاتا مەلбەندى و دانانابەرnamەكى پىدەقى بۇ پىشىيەخىستىن ئەرکىن مەلбەندى ژ لايى رېكخراوھىيى، سىاسى، فكىرى، جەماودرى و رووناكبيرىقە.

٤. مەلбەند ل سەنۋەردى چالاڭى يىين خۇ نويىتەراتىيا (ى.ن.ك) دەھىت.

٥. دەستەيا كاگىرەن پىكىدھىت ژ (٧) ئەندامان و دەقىت (٨) ژ وان ژن بن، ب زۇرىنەيا دەنگان ل كۆنفرانسى مەلбەندى دەھىتە ھەلبىزادەن.

مهکته با دارایی و ئیدارا گشتى

ماددى : ٥٤

١. مهکته با دارایی و ئیدارا گشتى ژ (٧) ئەندامان پىكدهىت، پىكدهىت و سەرپەرشتىيا كاروبارىن ئىدارى و دارايى و ئابورى يىن (ى.ن.ك) دكەت.
٢. ئەركى وى دامەزرانىن و گەشەپىدانا پرۇزىن ئابورى و ژىددەرىن داهاتىيە بۇ (ى.ن.ك).
٣. پىدىفييە ئاكەدارى سەرجەم داهات و مەزاختى يىن (ى.ن.ك) ل ناخخۇ و درفەمى وەلاتى بىت.
٤. دەھىقا كانوونا ئىكىدا راپۆرتا خۇ يا سالانە پىشكىشى سكرتىيرى گشتى دكەت و دانەيەكا راپۆرتى ددەتە كۆميتا سەركىرىدەتى.

دەزگايى چاقدىريما دارايى

ماددى : ٥٥

١. دەزگايى چاقدىريما دارايى ژ (٧) ئەندامان پىكدهىت، ئەندام دەزگا و بەرپرسى وى، خەلکى پىسپۇرن د ۋى بواريدا.
٢. چاقدىريما چەوانىيما داهاتى و خەرجىرنى د ھەمۇو ئۆرگان و مەكتەب و دەزگايىن (ى.ن.ك) دا، دكەت.
٣. پەيوەندى يىن دەزگاي ئېكسەر دگەل سكرتىيرى گشتىدانە.
٤. راپۆرتىن وەرزى و سالانە پىشكىشى سكرتىيرى گشتى دكەت.

٥. ل سنووری جوگرافی یى بزاو و چالاکیي يىن لقىن رېكخراوان، كو ژ (٦) لقان كىمتر نهبن، نافەندادا رېكخراوين ديموكراتى پىكدىنيت.
٦. نافەند، هەماھەنگىيەكا ديموكراسى يا تەمام دگەل مەلبەند وکۈميغان دروست دكەت.

مەكتەبا شەھيدان

ماددى ٥٧ :

١. مەكتەبا شەھيدان ژ (٧) ئەندامان پىكدىيت.
٢. ئەركى وي سەرپەرشتىكىنا كاروبارىن گرىدai شەھيدانه.
٣. ئەركى وي دابىنكىنا مافىن شەھيدانه، ل دووف ئەو ياسا و رېسايىن ل دام ودزگايىن (ى.ن.ك) و حومەتى هاتىنه دياركىن.

مەكتەبا رېكخراوين ديموكراتى

ماددى ٥٦ :

١. مەكتەبا رېكخراوين ديموكراتى ژ (٧) ئەندامان پىكدىيت.
٢. ئەركى سەرپەرشتىكىنا رېكخراوين پىشەبى و ديموكراتى ب ستۆيى خۇفە دگرىت.
٣. هەماھەنگىي دگەل رېكخراو و سەندىكا و رېكخراوين نەحومى و دەزگايىن چقاكى سقىل دروست دكەت.
٤. ژ ئەندامىن مەكتەبا رېكخراوين ديموكراتى و بەرپرسىن رېكخراوين پىشەبى و نافەندىن ديموكراتى، ئەنجوومەنەكى ب ناڭى (ئەنجوومەنەن رېكخراوان) پىكدىنيت و هەر (٢) هەيغان جارەكى ب سەرپەرشتىيا بەرپرسى مەكتەبى كۆم دىن و فەكۈلىنا ل سەر كاروبارىن تايىھەت ب رېكخراوانقە، ئەنجام ددهن.

٣. دووفچوونا داخوازى يىن وان ژ لايى دابىنكىن
وجىبەجىكىندا مافىن وان ل دووف ياسا و رېنمایيان و
رەچاڭكىندا يەكسانىي.

٤. تەكەزكىن ل سەرودرى و بەرھەمى خەبات و
تىكۈشىنا وان.

٥. پىشىمەرگە و تىكۈشەرىن دىرىين، ب حۆكمى خەباتا
وان، ل ھەر دەزگايى بن، دەمى مافىن وان يىن ياسايسى
دەيىنه پىشىلەرن، مافى وانه ب رىيا فى دەزگاي بەرگرىي
ژ خۇ بکەن.

مەكتەبا پەيوەندى يىن گشتى

ماددى ٥٩:

١. مەكتەبا پەيوەندى يىن گشتى ژ (٩) ئەندامان
پىكىدەيت.
٢. ئەركى مەكتەبا پەيوەندى يىن گشتى، پىكخستن و
گەشەپىدانما پەيوەندى يىن ئىكەتى نىشتمانى كوردىستانه،

٤. بەرnamە بۇ راگرتىنامە سەرودرى و بىرھەرىدا شەھيدان
و تۆماركىندا ديرۋوكا خەباتا وان دادرېزىت و پلانا
بجهىننانى بۇ دادنىت.

٥. بەشەكى تايىبەت بۇ سەرپەرسەتكىندا كاروبار و پىدەقى
يىن بنەمالىن شەھيدان قەدكەت، كو دى ژ لايى كور و
كچىن شەھيدان قە هيئە سەرپەرسەتكىن.

دەزگايى خزمەتا پىشىمەرگە و تىكۈشەرىن دىرىين

ماددى ٥٨:

١. دەزگايى خزمەتا پىشىمەرگە و تىكۈشەرىن دىرىين ژ
(٧-٥) ئەندامان پىكىدەيت.
٢. پىشكىشىكىندا خزمەت و رېزلىنانا پىدەقى و ژ هەزى بۇ
پىشىمەرگە و پىكخستن دىرىين و زىندانى يىن سىاسى.

دگه لایه‌نین سیاسی یین هه‌ریمی و عیراقی و ولاتین درفه.

۲. ژ چهند بهشەکان پیکدھیت و هەر بهشەکی ئەندام مەکته‌بەك سەرپەرشتیبا وى دکەت.

۲. دەزگایي هەلبژاردنان سەرپەرشتیبا هەموو وان هەلبژاردنان دکەت کو د دەستوری عیراقی ویاسایین پەرلەمانی عیراقی و پەرلەمانی کوردستانیدا ئاماژە پى هاتيیەدان، د گەل هەموو هەلبژاردنین دناڭ (ى.ن.ك) و رېکخراوین دیموکراتیدا ب هەموو قۇوناغىن وانقە.

۳. دەزگایي هەلبژاردنان، د پەيرھوئى کارى خۆدا، وان بەش و ئەركان دیار دکەت ئەوین ل كومسيونا هەلبژاردنان د كۈنگەيدا، هاتىنه پەسەندىرىن.

ماددى ٦١ :

پېىدەفييە كۆميتا سەرکردايەتى ژ لايى تەكىنىكى و دارايىقە هەمى پېىدەفييە يىن كارى بۇ دەزگەھەن هەلبژاردنان دەنگەدران و كاندىدان، راگەهاندىنا پەرنىسىپ و رېسایين هەلمەتا هەلبژاردنان، رېكخستنا پرۇسا دەنگەدان، جوداكرنا دەنگان، دووفچۇنا تەعنە و سکالايان و راگەهاندىنا ئەنجامىن هەلبژاردنان.

دەزگایي هەلبژاردنان

ماددى ٦٠ :

۱. دەزگایي هەلبژاردنان ژ (۵ تا ۷) ئەندامان پیکدھیت و بەرھەفكارى و سەرپەرشتیبا هەلبژاردنان د هەموو قۇوناغاندا دکەت، كو پېيکەتىيە ژ: بەرھەفڪرنا ليستا دەنگەدران و كاندىدان، راگەهاندىنا پەرنىسىپ و رېسایين هەلمەتا هەلبژاردنان، رېكخستنا پرۇسا دەنگەدان، جوداكرنا دەنگان، دووفچۇنا تەعنە و سکالايان و راگەهاندىنا ئەنجامىن هەلبژاردنان.

مهکته با راگه‌هاندنی

ماددی ٦٢:

۱. مهکته با چاڤدیرى و دووفچوونى ژ (٧) ئەندام

مهکته‌بان پېكدهیت.

۲. ئەرکى وى چاڤدیرىكىندا رەوشما ئورگانان و
دووفچوونا كاروبارىن وانه.

۳. فەكۈلىنى ل كىيم و كاسىن ئورگانان دكەت و د وى
بىاپىدا راپۇرتان ئامادە دكەت و ئاراستەي كۆميتا
سەركىرىدەتى دكەت.

ماددی ٦٣:

۱. مهکته با چاڤدیرى و دووفچوونى ژ (٧) ئەندام

مهکته‌بان پېكدهیت.

۲. ئەرکى مهکته با راگه‌هاندنی گەھاندىندا بير و

بۇچوونىن ئىكەتىي و بەلافكرنا رەوشەنبىرى و كولتۇورى
لىبۇرىنىي و ديموكراسى و مافىئىن مرۆڤىيە، ب شىۋىيەكى
كو گيانى تەبايى و نىشتمان سەرەورى و ھەستى
ھاولاتىبۇون و سەقامگىر بۇونى ئافا بکەت، ب رېيا هۆبىن
راگه‌هاندىن يىين خواندىن و بەيىستان و دىتنى.

۳. سەرپەرشتىيا دەزگايىن نافەندى يىين راگه‌هاندىن
دكەت.

۴. رەوايەتىي دەدەتە جوداھى يىين (ى.ن.ك) دگەل
لايەنىن دى د ناف رايىا گشتىدا.

۵. ستراتىزىيا دادپەرەورىيا جڭاڭى رۇھن دكەت.

مهکته با كۆمەلایەتى

ماددی ٦٤:

۱. مهکته با كۆمەلایەتى ژ (٥ تا ٧) ئەندامان پېكدهیت و
ئەندامەكى كۆميتا سەركىرىدەتىي د بىتە بەرپرسى وى.

٤. وەشاندنا گۇفارەكە ھىزى.
٥. گىنگىدان ب ۋەكۈلىن وېير و رەوشەنبىريا ھەۋچەرخ و سازكىرنا كۆر و كۈنفرانسان.
٦. ئامادەكىرنا ۋەكۈلىنىن جارجاركى دەربارەتى روودانىن دەڤەرى و جىهانى وئاراستەيىن رايى گشتىيا خۆمەل، كو د تايىەتن ب ئەندامىن كۆميتا سەركىدايەتى و ئۆرگانانقە.

بنەمايىن فەگوھاستى (الاحكام الانتقالية)

ماددى ٦٦ :

دەربارەت پەيكەرئى رېكخستنا مەلبەندان، دەسەلات ب مەكتەب رېكخستن و كۆميتا سەركىدايەتى دەھىتە دان ژ بۇ داناندا پەيكەرەكى گونجاي د ماوى (٦) ھەيقىن داھاتىدا، ب پەچاڭكىرنا بازىرپ و قەزا و دەڤەرىن فەقەتىيى و جەيىن جودا جودايىن دى.

٢. ھەولۇددەت كىشىن جەڭكى چارەسەربەكت و پەيوەندىيە دنابەرا چىنин جودا جودايىن چەڭكىدا بەيىز بىخىت، ب مەرجى رەچاڭكىرنا چەسپاندنا حوكىمى ياساىي و پېگەتن ل ھەر سەرپىچىيەكى ل بنەمايىن ياساىي.

ئەكاديمىيا ھشىارى و پېگەھاندنا كادران

ماددى ٦٥ :

پېكھاتە و ئەرکىن ئەكاديمىيا ھشىارى و پېگەھاندنا كادران:

١. ئەف ئەكاديمىيە، ژ چەند كادريىن پىسپۇر و شارەزا، ل دووف پېدەفيي، پېكەھىت.
٢. فەكرنا خولىن جودا جودا بۇ كادريىن (ى.ن.ك) ل ھوندر و دەرقەمى وەلاتى.
٣. رېكخستنا ئەرشىيف و دىكىيەمەنتكىرنا دىرۇكى (ى.ن.ك).

ماددی ٦٧ :

هەر بپیارەك، يان بپگەيەك، ژ بپیارین ئۆرگان و
مەكتەب و دەزگایىن پىشتر، دگەل ۋى پەيرەویدا، نە د
گونجايى بن، كار پى ناهىيەكىرن.

ماددی ٦٨ :

زېھركو ئەڭ پروگرام و پەيرەوى نافخۇ، پەسەندىكىرى
كۈنگۈرى سىيى يە، دى ھىيە بجهەئىنان.

